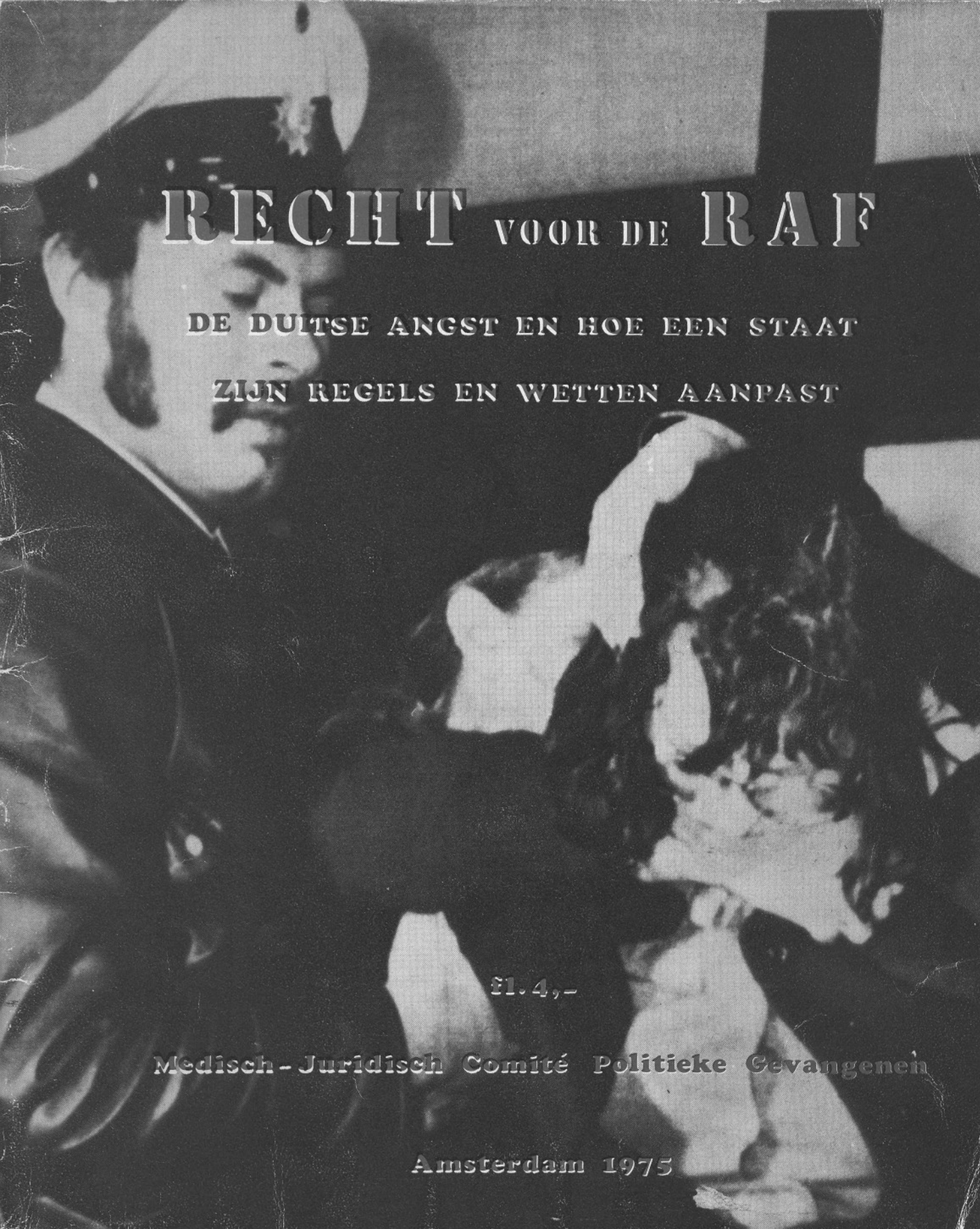

RECHT VOOR DE RAF

DE DUITSE ANGST EN HOE EEN STAAT
ZIJN REGELS EN WETTEN AANPAST

fl. 4,-

Medisch - Juridisch Comité Politieke Gevangenen

Amsterdam 1975

Medisch-Juridisch comité politieke gevangenen

RECHT VOOR DE RAF

Amsterdam, 1975

Deze uitgave wordt gedistribueerd door
Uitgeverij en boekhandel Van Gennep BV,
Nes 128 Amsterdam

c Medisch-juridisch comité politieke gevangenen,
Postbus 14056 Utrecht
ISBN 90 6012 303 4

INHOUD

Blz.	5	Het gevaar
Blz.	7	De angst
Blz.	9	De prestatie
Blz.	12	De romantiek
Blz.	13	De sonderbehandlung
Blz.	16	De hersenspoeling
Blz.	19	De christen-democraat
Blz.	22	De criminalisering
Blz.	26	Het recht
		Bijlage A
Blz.	30	Over de uitsluiting van advocaten
		Bijlage B
Blz.	33	De nederlandse pers over de zaak Augustin
Blz.	43	Woordenlijst

Het gevaar

Op 19 april van dit jaar werd in Utrecht het "Medisch-juridisch comité politieke gevangenen" opgericht. Het was in de dagen dat in West-Duitsland de nerveusiteit en angst rondom de Rote Armee Fraktion zo hoog stegen, dat de autoriteiten zich zelfs gingen vergrijpen aan juristen om daarmee de orde te handhaven en de staat te bestendigen. Weldra zouden de advocaten Klaus Croissant, Kurt Groenewold en Hans-Christian Ströbele worden uitgesloten als verdedigers van Andreas Baader c.s. Croissant kwam naar Nederland om te vertellen "dat het openbare klimaat in West-Duitsland zo vergiftigd was dat geen advokaat nog stelling durfde te nemen".

De situatie in de Bondsrepubliek verhardde met de dag. Tegelijkertijd werd de zogenaamde "liberale Öffentlichkeit" de mond gesnoerd, liet ook het handjevol kranten dat niet tot de Springer pers behoort zich slechts leiden door de angst voor het onbestemde en wakkerde een verkrampde SPD, bedreigd door de electorale successen van de ultra-rechtse CDU/CSU, de paranoïa verder aan.

Misschien, zo bedachten met zorg beladen waarnemers, zou internationale druk op West-Duitsland uitkomst kunnen bieden. Het was in die periode dat de Partij van de Arbeid een brief schreef aan SPD-voorzitter Willy Brandt waarin werd gerept over de "diepe zorg" over de politieke ontwikkeling in West-Duitsland. De PvdA bleek vooral geschokt te zijn door de wijze waarop de vrije advocatuur bij de aanstaande processen tegen leden van de RAF aan banden zou worden gelegd en ervoer het als "bijzonder pijnlijk" dat nu die rechtsregels wel veranderd konden worden, terwijl dat bij de berechting van oorlogsmisdadigers niet mogelijk was.

Onder juristen werd een handtekeningenactie georganiseerd en in Europees verband werd het "Comité International de Défense des Prisonniers Politiques" opgericht.

Toen ontstond ook het "Medisch-juridisch comité politieke gevangenen". Allereerst bedoeld om hulp te bieden aan de politieke gevangenen in West-Duitsland wier detinering in sommige gevallen alles te maken had met (geestelijke) marteling en wier berechting weinig goeds beloofde met het zicht op de nieuwe wet, de Lex Baader-Meinhof. Bovendien zou het comité zich ook in gaan spannen voor de situatie van politieke gevangenen in andere West-Europese landen zoals Ierland, Spanje en Italië. "Aangezien met name de detentie-situatie van politieke gevangenen, die voor West-Duitsland wel wordt getypeerd met het begrip 'isolatie-folter', een belangrijk medisch-psychiatrische component heeft, is het noodzakelijk dat het overleg van meet-af-aan multidisciplinair wordt gevoerd", zo schreven de oprichters van het comité die helaas moesten constateren dat Amnesty International door interne verdeeldheid en onbegrip weigerde voor de rechten van de politieke gevangenen in de bondsrepubliek op te komen. Het nieuwe comité zou zich gaan bezighouden met "informatieverwerving en -verspreiding".

Die aankondiging werd niet door iedereen in dank afgenomen. Zo schreef de correspondent van de "kwaliteitskrant" NRC/Handelsblad in Bonn, de inmiddels naar Spanje overgeplaatste S.van der Zee: "Ik geloof niet dat het nieuwe 'Medisch-juridisch comité' de meest geschikte instantie is om de maatregelen die met betrekking tot het Baader-Meinhof-complex genomen worden kritisch onder de loep te nemen, zolang personen als mr.P.H.Bakker Schut en dr.J.F.Teuns een vooraanstaande rol binnen dit comité spelen". Eerder schreef Van der Zee, getekend door een jarenlang verblijf in de bondsrepubliek wat met name tot uitdrukking komt in de beruchte kadaverdiscipline, die hij zich eigen maakte, ten aanzien van wat autoriteiten hem voorhouden: "De vraag is waarom de artsen en juristen van het comité alles maar klakkeloos overnemen wat Croissant en Bakker Schut beweren. Mogelijk is dat dit uit verkeerd begrepen solidariteit met de Baader-Meinhof groep en de advocaten gebeurt. Mogelijk is ook dat zij simpelweg achter de terroristische ideeën van de groep staan. In ieder geval staat vast dat door hun wervende activiteiten de links-extremisten buiten de gevangenis worden aangemoedigd om hun terreur te versterken".

Van der Zee, over wiens berichtgeving in de in deze brochure opgenomen kranten-analyse meer, had dat van geen vreemde. Vijf weken eerder, op 13 maart 1975, verklaarde namelijk Helmut Schmidt, de SPD-bondskanselier onder wiens leiding het recht in Duitsland geweld werd aangedaan en de hetze tegen "links" werd uitgevoerd: "De Baader-Meinhof-processen die voor de deur staan zullen ongetwijfeld grote internationale campagnes van de sympathisanten uitlokken. Zogenaamde advocaten van het recht zullen uit heel de wereld naar de bondsrepubliek Duitsland komen en ons hun filosofie verkondigen. (...) De bondsregering moet verwachten dat, evenals onlangs in Stuttgart waar een rechtbank de toelating van zo'n advocaat geweigerd heeft, dergelijke campagnes met alle duidelijkheid en beslistheid tegemoet getreden wordt". Schmidt vervolgde: "Dit moet ook aan hen gezegd worden die nog steeds geloven dat de terroristen eigenlijk een politieke eis konden stellen maar dat ze jammer genoeg de verkeerde middelen kozen. Met een dergelijke soort heimelijke sympathie moet het uit zijn. Wie daarheen nog lonkt maakt zich schuldig". Die is volgens Schmidt eveneens "crimineel". Er stonden trouwens meer valse profeten op om de buitenlandse inmenging te bezweren. Zoals het Springer-blad Die Welt dat schreef: "Buitenlandse berichtgeving over Baader-Meinhof wakkert slechts de gevoelens jegens de Duitsers aan" en "aan de kop staan de kranten in Nederland met agitatorisch-agressieve berichtgeving. Het Stuttgarter-proces vormt de aanleiding om een onberekenbare naar brutaliteit en fascisme neigende Duitse buurman voor te stellen". En Rheinpfalz schreef: "De anti-Duits gekleurde berichtgeving is ergerniswekkend". Niettemin toch een poging tot een bericht uit West-Duitsland.

De angst

Toen Heinrich Böll zich midden 1972 ontdaan en volledig perplex toonde over de hysterie in zijn land rondom de RAF en "genade voor recht" vroeg voor Ulrike Meinhof, barstte de furie pas goed los. Het dagblad Die Welt beschuldigde hem van "larmoyante demagogie", er volgde een genadeloze ketterjacht op "heimelijke sympathisanten" (Helmut Schmidt) en elke poging tot de-escalatie en redelijkheid werd gelijkgesteld aan landverraad. Tot op de dag van vandaag.

Dat is het allereenbegrijpelijkste, hoe in een toch redelijk ontwikkeld land (wat dus niet hoeft te betekenen dat het ook beschaafd is) als West-Duitsland "de oorlog van zes tegen zestig miljoen" zoveel opwinding en psychose kon veroorzaken.

Er is in de achterliggende jaren gezocht naar de oorzaak van die collectieve waanzin en steeds werd dan weer teruggegrepen op de angst die de Duitsers meer dan enig ander volk bezielt.

De angst voor de radicale revolutie, de angst voor het communisme en de angst om te verliezen wat het na-oorlogse "Wirtschaftswunder" gebracht heeft. Erich Kuby schreef een heel boek over "de Duitse angst" - die zich, zoals alle angst, kenmerkt "doordat de graad van de opgewekte opwinding niet overeenkomt met de werkelijke mate van gevaar die zou dreigen". Erich Kuby: "Ongelijk hebben in Duitsland altijd de anderen. En die anderen zijn schuldig als de bezitters van de macht fouten begaan. De werkelijke intolerantie tegen minderheden wordt de burger niet meer duidelijk". De staat is het veilige bolwerk dat het kleine, zelfgenoegzame wereldje van de individu moet beschermen. Alle middelen zijn daarbij geoorloofd: hardheid, autoriteit en verkrachting van het recht. Als andersdenkenden maar geen kans krijgen om de maatschappij te bedreigen, Erich Kuby schrijft dan ook: "Het 'ja' van de Westduitser tegen zijn staat is in wezen niet anders van karakter dan het 'ja' ten aanzien van het Derde Rijk. Het is een 'ja' tegen een staat die zich politiek en geestelijk volledig heeft vastgelegd".

Angst kan op zeker moment de beste gemeenschappelijke vijand zijn om zo'n staat te handhaven en de brave, politiek onkundig en ongeïnteresseerd gehouden burger gelooft waarachtig dat die situatie nog in zijn voordeel is ook. Wat doet dus de machthebber die er belang bij heeft het maatschappelijke systeem te bestendigen? Hij veroorzaakt nieuwe angst, hij geeft de man-in-de-sstraat de idee dat er een nieuwe dreiging is. Hij schept zich een vijand. Onder die omstandigheid ontstond in West-Duitsland het "Baader-Meinhofcomplex", het RAF-syndroom, de hysterische angst voor de Beweging van de 2de Juni.

Het is omstreeks 1970 als een aantal jonge mensen met een verschillend politiek-activistisch verleden zich aaneen sluiten in de Rote Armee Fraktion. Doel is het kapitalisme, het imperialisme en het neo-fascisme in de Bondsrepubliek de oorlog te verklaren via de strategie van de stadsguerilla. In de brochure "Das Konzept Stadtguerilla" geeft de RAF zelf een verklaring van haar strijdwijze en illegaal optreden.

Fragmenten uit de brochure:

"Als het juist is dat het Amerikaans imperialisme een papieren tijger is, dat wil zeggen dat het in laatste instantie overwonnen kan worden, en als de these van het Chinese communisme juist is, dat de overwinning op het Amerikaanse imperialisme mogelijk geworden is, omdat er tot in alle uithoeken van de wereld strijd tegen gevoerd wordt, dan is er geen reden om een of ander land of gebied uit te sluiten van de anti-imperialistische strijd".

"Het concept stadsguerilla stamt uit Latijns-Amerika. Het is daar wat het ook hier alleen maar kan zijn: de revolutionaire interventiemethode van bijeengenomen zwakke revolutionaire krachten".

"Het is de bedoeling van de stadsguerilla om het beheersapparaat van de staat op afzonderlijke punten te vernietigen, om het hier en daar buiten werking te stellen en om de mythe van de alomtegenwoordigheid van het systeem en zijn onkwetsbaarheid te verwoesten". "Stadsguerilla veronderstelt de organisatie van een illegaal apparaat, dat zijn woningen, wapens, munitie, auto's en papieren. Wij zeggen niet dat de organisatie van illegale, gewapende verzetsgroepen de legale arbeidersorganisaties zouden kunnen vervangen, evenmin als de incidentele acties in de klassenstrijd. Wij zeggen niet dat de gewapende strijd de politieke arbeid in het bedrijf en in de wijken zou kunnen vervangen. Wij beweren echter dat het ene de voorwaarde voor het succes en de vooruitgang van het andere is. Wij zijn geen Blanquisten en geen anarchisten, hoewel wij Blanqui voor een groot revolutionair en de persoonlijke heldhaftigheid van veel anarchisten voor in het geheel niet verachtelijk houden. Ons oorspronkelijke organisatieconcept hield de verbinding tussen stadsguerilla en basisarbeid in. Wij wilden dat ieder van ons tegelijkertijd in de wijk, in het bedrijf of in de bestaande socialistische groepen meewerkt, de gang van de discussie mee-beïnvloedt, ervaringen opdoet en leert. Het is echter gebleken dat dat niet gaat; dat de controle die de politieke politie over deze groepen heeft, over hun ontmoetingen en over de inhoud van hun discussies, nu al zover gaat, dat het niet meer mogelijk is daar te zijn waar je gecontroleerd wordt. Het legale en illegale werk kan niet meer met elkaar verbonden worden".

De prestatie

Het "Konzept Stadtguerilla" was misschien niet zo'n politiek doorwrocht stuk. Het was wel de oprechte politieke overtuiging en een kreet van ontzetting van een aantal mensen, die de afschuw over de maatschappij waarin ze leefden tot aan de lippen gestegen was. Afschuw over de bizarre, wrede, op en top materialistische samenleving waar slechts de prestatie van de productieven (de "tüchtigen") geldt en de onproductieven als untermenschen terzijde worden geschoven. De politieke visie van bijvoorbeeld Ulrike Meinhof verschilde niet zoveel van Heinrich Böll die een paar jaar later in Newsweek zou zeggen dat "de prestatiedrang het meest zorgwekkende verschijnsel in de Bondsrepubliek is". Böll: "Het is eenvoudig moorddadig en zelfvernietigend. Een maatschappij die zich alleen op winst en succes baseert is volledig onmenselijk". Alleen de middelen van de Rote Armee Fraktion om die maatschappij te corrigeren en desnoods te vernietigen om er een betere maatschappij voor in de plaats te krijgen, verschillen. Dat er ingevolge de ideologie, omschreven in het Konzept Stadtguerilla en andere, later te verschijnen brochures en pamfletten banken overvallen, auto's gestolen en bomaanslagen gepleegd werden, was de onvermijdelijke consequentie van een politieke analyse. Een middel om het doel te bereiken. Maar de "socialistische" overheid, de in paniek-gebrachte justitie-ambtenaren in de Bondsrepubliek, de zelfgenoegzame journalisten, de burgerlijke pers en de opgehitste politie-functionarissen vertaalden de methoden van de RAF anders: Dit was criminaliteit. De leden van de RAF werden tot "ordinaire misdadigers" gebombardeerd. Daarmee was het falen van de maatschappij naar de achtergrond gedrongen en waren angst, volkswoede en nationale hysterie de overheidsdienaars te hulp gekomen om een politiek gevaar neer te slaan. Maar is er voor "het volk" reden tot angst voor de RAF? De Rote Armee Fraktion was verantwoordelijk voor bomaanslagen op de Amerikaanse hoofdkwartieren in Frankfurt en Heidelberg. Doelbewuste acties tegen een steunpunt van de Amerikaanse politiek van agressie in het veilige achterland. De aanval op de computers in het hoofdkwartier van het zevende Amerikaanse leger in Heidelberg waar strategische plannen tegen de Vietcong ontwikkeld werden, was een antwoord op het met mijnen afsluiten van de Noord-Vietnamese havenstad Haiphong. Een daad van solidariteit met het door terreur overspoelde Vietnamese volk. Het is niet onwaarschijnlijk dat door het onklaar raken van computers het leven van honderden mensen in Vietnam gespaard is. Het is te eenvoudig om die actie te verklaren als de "heroïsche daad van romantische revolutionairen". De aanslag op de Amerikaanse computers was de bijdrage van de RAF in de al decennia lang voortsukkelende discussie of je onrecht via evolutie of revolutie moet bestrijden. Er is veel onzin en onwaarheid over de RAF verteld. Zo is in de afgelopen maanden de RAF een aantal malen in verband gebracht met acties die volkomen in strijd zijn met wat de RAF altijd gedaan en gezegd heeft. Er is geen Zweedse prinses door de RAF bedreigd met als doel losgeld te verkrijgen. Mei vorig jaar maakte de

Stuttgartse politie bekend dat het gevaar bestond dat "linkse terroristen" het drinkwater van de stad met cyaankali zouden vergiften, indien Ulrike Meinhof en Gudrun Ensslin niet vrijgelaten zouden worden. In juni vorig jaar werd "een dreigement van de RAF" openbaar gemaakt dat op 22 juni een aanval met SAM-7 raketten zou worden gedaan op het voetbalstadion te Hamburg. Dit zou geschieden tijdens een wedstrijd van de wereldkampioenschappen en slechts amnestie aan alle politieke gevangenen zou de aanslag kunnen voorkomen.

Op 7 december 1974 ontplofte een bom op het station in Bremen. De gevangenen leden van de RAF hebben zich steeds nadrukkelijk van die bomaanslag gedistancieerd. Toch wordt de bom altijd aan de RAF toegeschreven. De gang van zaken in Bremen heeft veel vraagtekens nagelaten: Nadat de bom om 16.15 ontploft was, maakte de politie bekend dat zij om 15.56 uur een bommelding had gekregen, niet voor het station maar voor een warenhuis in de binnenstad. Later bleek dat in de ochtenduren de spoorwegrecherche al in staat van paraatheid was gebracht en om 15.30 uur kreeg de rampendienst opdracht vijf ziekenauto's naar het station te sturen omdat daar een bom zou ontploffen. Vraag: Hoe kan de politie van te voren de juiste tijd en plaats van de bomaanslag weten en waarom greep zij niet eerder in waardoor gewonden voorkomen hadden kunnen worden?

Opvallend zijn op z'n minst de tijdstippen waarop de Stuttgarter en Bremer politie de onheilboodschappen de wereld instuurden: Mei/juni 1974 waren de protesten tegen de behandeling van de gevangenen in Duitsland op zijn hevigst, de bomaanslag in Bremen gebeurde tijdens de hongerstaking van de leden van de RAF en kort na de dood van Holger Meins. De bedreiging van de Zweedse prinses tenslotte, zou hebben plaatsgevonden, juist na de gijzeling in Stockholm toen in Zweden heftig geprotesteerd werd tegen het politieoptreden en de uitlevering van de zwaargewonde Siegfried Hausner. Nog zo'n onverkwikkelijke toevalligheid vond plaats in 1972 toen in de maand mei de (opnieuw) Stuttgarter politie bekend maakte dat er een brief van de RAF was gearriveerd waarin aangekondigd dat op 2 juni in enkele drukke straten van Stuttgart bommen tot ontploffing zouden worden gebracht om "de Stuttgarter bevolking eraan te herinneren hoe het de bevolking van Hanoi verging bij de Amerikaanse bombardementen".

De RAF gaf destijds onmiddellijk een verklaring uit waarin de bomdreiging vals werd genoemd en een voorbeeld van fascistische terreur. Toch werden op de bewuste 2e juni in Stuttgart talloze auto's gecontroleerd bij wegversperringen, werden mensen opgeroepen thuis te blijven en kregen scholieren vrij. Nu de coincidentie: Juist in de maanden mei en juni toen die "nieuwe terreurdaden van de Baader-Meinhofbende" grootscheeps werden aangekondigd, ontplooid de Westduitse politie een ongekeerde opsporingsactiviteit tegen leden van de RAF en werden tientallen mensen te onpas opgepikt, verhoord en in de boeien geslagen.

Ook bleek in die tijd uit een opinie-onderzoek dat 15% van de West-Duitsers bereid was voortvluchtige RAF-leden een nacht onderdak te verschaffen.

Was er in al die gevallen sprake van een psychologische oorlogsvoering van de kant van de politie, van een goed getimede mani-

pulatie van de angst? Een provocatie van de autoriteiten om rechtvaardiging te vinden voor driestere razzia's, grootscheepse klopjachten, bitterder venijn? Het is nog niet duidelijk maar waarom zouden de Amerikaanse geheime diensten, hand in hand met bereidwillige overheidsdienaars, wél de beschikking hebben over een onuitputtelijke bron van smerige streken en de Duitse diensten niet? We kunnen hier wijzen op nadrukkelijke verklaringen van de RAF in het verleden dat zij zich alleen richt "tegen de machthebbers en hun direkte handlangers en nooit tegen de bevolking".

De romantiek

Het is verleidelijk om uitputtend te gaan citeren wat de Duitse pers in de loop der jaren over de RAF heeft geschreven. We zullen dat echter niet doen. Het zou een eindeloos herhalen worden want de originaliteit in het vinden van argumenten tegen de RAF is gering. Bovendien stijgt de inhoud van de diverse artikelen niet uit boven het gemiddelde VIVA-verhaal. Zelfs in het heetst van de aanval op de gevestigde orde doceren de Duitse kranten hun verslagen nog volgens de aloude succesformule van sex, romantiek, haat en meewarigheid. Kranten zijn altijd al koopwaar geweest maar bij de behandeling van "de lotgevallen van de Baader-Meinhofbende" dient zich de mogelijkheid aan niet alleen het systeem te dienen maar ook de eigen verkoopcijfers. Daar wordt gretig gebruik van gemaakt. Zoals in Der Spiegel waar reporter Hermann Schreiber over de "BM-boss Andreas Baader" bericht: Vrienden van toen herinneren zich een Baader die hield van een brutale cynische houding, die ononderbroken de vroegere "Marlon Brando" speelde en die, omdat hij sterk was, geen enkel knokpartijtje uit de weg hoefde te gaan. Een Baader ook die de vrouwen "baby" noemde en die met een nieuw vriendinnetje in bed het licht uitdeed omdat hij zich te dik vond". Of zoals in Die Welt waar Ulrike Meinhof "een zwaar psychologische vrouw" wordt genoemd, "de schrik van de natie, een geval voor de psychiater?" Het platenblad Quick meldt uit de mond van de vader van Gudrun Ennslin: "Mijn dochter was in de ban van Baader's vitaliteit en primitiviteit. Ze had wat kunnen worden als ze Baader niet had leren kennen. Ze stond in een soort horigheid-verhouding met hem". En Zeit-Magazin meldde: "Voor het overige pronkte Baader met sex en op dit gebied had hij heel wat te bieden". Zakelijker van inhoud maar bitter van toon over de "valse ideologie van de RAF" was de kritiek van de communisten (de KPD): "Het individuele terrorisme is schadelijk voor de zaak van het socialisme. Het is nodig om dit vervallen politieke systeem af te schaffen, het kapitalistische systeem met zijn crises en oorlogen te niet te maken. Dat is nodig in het belang van de uitgebuite massa en de toekomst van de mensheid. Dat zegt Baader-Meinhof ook. Moet men hen dan samen met ons communisten, op één hoop gooien? Om het kapitalisme aan de kant te zetten zijn er andere dingen vereist dan de individuele terreur van zo'n stadsguerilla. De weg van het socialisme gaat via de weg van de systematische mobilisering van de massa's. Bewustzijn vormt zich door de deelneming van strijd en bewegingen en niet door de massa passieve toeschouwer te maken van de spectaculaire daden van een handvol mensen. Omdat deze ervaring zo oud is als de klassenstrijd zelf, hebben wij en alle marxisten van voren af aan gewezen op de onjuistheid van de RAF-strategie. De balans van de Berlijnse bevrijding van Baader tot aan de Stockholm-aanslag is eenzijdig: Ze hebben de socialistische strijd zelf niet één milimeter verder gebracht maar deze "objectief geschaad", omdat ze het staatsapparaat voortdurend kracht en de bevolking uiterst effectieve aanleidingen hebben gegeven om de repressie van de staat te versterken en om de arbeidersklasse bang te maken. De RAF roept door de terreur-acties angst bij de massa's op", zo werd in mei 1975 geschreven. Het is onmiskenbaar, ook de communisten in Duitsland zijn bang.

De Sonderbehandlung

In september 1974 escaleert het geweld van de staat onverminderd verder. In verschillende gevangenissen in West-Duitsland gaan ongeveer veertig politieke gevangenen in hungerstaking. Ze protesteerden daarmee tegen de jarenlange isolatie die ze ondergaan, de "Toten Trakt" in Hannover waar op dat ogenblik Ronald Augustin gevangen zit, het geboeid luchten, de wateronthouding bij eerdere hungerstakingen, de criminalisering van verdedigers en de terreur die uitgeoefend wordt op familieleden. De politieke gevangenen van de RAF geven op 13 september een uitvoerige verklaring uit over de derde hungerstaking die dan is ingegaan. De tekst daarvan wordt hier in z'n geheel overgenomen:

ONZE HONGERSTAKINGSVERKLARING

WIE ZIJN TOESTAND HERKEND HEEFT -
HOE ZAL HIJ TEGEN TE HOUDEN ZIJN ?

dit is onze derde hungerstaking TEGEN SONDERBEHANDLUNG, TEGEN VERNIETIGINGSARREST van politieke gevangenen in de gevangenissen van de bondsrepubliek en westberlijn, TEGEN DE COUNTERINSURGENCY PROGRAMMA'S van de imperialistische hechtenis-machines, van de bundesanwaltschaft (gen. officier van justitie), van de sicherungsgruppe bonn - afdeling staatsschutz van het bundeskriminalamt (bvd) ter vernietiging van gevangen revolutionairen en gevangenen, die in de gevangenis begonnen zijn zich te politiseren, te vechten.

we kunnen alleen onderdrukt worden, als we ophouden met denken en ophouden met vechten. mensen die weigeren de strijd te beëindigen, kunnen niet worden onderdrukt - ze overwinnen of ze sterven, wat meer is dan te verliezen en te sterven.

VERZET TEGEN HET VERNIETIGINGSARREST, DE SONDERBEHANDLUNG betekent VERZET TEGEN:

- ontmenselijking door sociale isolatie - jarenlang;
- hersenspoeling door sensorische deprivatie in dode vleugels - sinds begin mei zit ronald augustin in de dode vleugel van de gevangenis in hannover;
- de nieuwe camera-silens-cellen met continuhitte en continu-geluid en tv-controle naar het model van het hamburgse research-project - in berlijn-tegel, berlijnlehrterstrasse, bruchsal, essen, köln, straubing;
- deportatie bij elke poging, de totale isolatie te doorbreken door toeroepen van andere gevangenen, naar de bunkers in berlijn-moabit, bunkers in bruchsal, bunkers in essen, bunkers in straubing, bunkers in frankfurt-preungesheim, bunkers in hamburg-fuhlsbüttel, bunkers in mannheim; geluidsdichte, tv-gecontroleerde "glocke" in hamburg-holstenglacis - daarin dagenlang vastgebonden;
- moordpogingen door wateronthouding tijdens hungerstakingen in schwalmstadt, münchen, hamburg, keulen;

- concentratievleugels voor politieke gevangenen in lübeck, stuttgart, berlijn;
- geboeid luchten in hamburg en lübeck;
- sinds twee en een half jaar vastgehouden in speciale cellen in köln-ossendorf direct naast de twee hoofdingangsdeuren van de nor - nooit rust; datzelfde in berlijn-moabit;
- psychiatriseringspogingen en de toepassing van en bedreiging met dwangnarcotisering voor recherche-doelen;
- bezoekcellen met scheidingsramen voor advocatenbezoeken, waarin menselijke d.w.z. politieke communicatie onmogelijk is - in hannover, stuttgart, straubing;
- periodieke inbeslagneming van al het materiaal ter voorbereiding van de verdediging - notities en post - door de "sicherungsgruppe bonn", afdeling "staatsschutz";
- belastering en criminalisering van de verdedigers der politieke gevangenen;
- aktenverduistering en aktenmanipulatie door het bundeskriminalamt (sicherungsgruppe);
- gedeeltelijk verlichten van de isolatie steeds alleen om gevangenen die zich in de klauwen van de politie bevinden, als spionnen en getuigen voor de processen te misbruiken; o.a. in köln-ossendorf waar jan raspe sinds april het aanbod te luchten afwijst, omdat de luchtgroep, waaraan hij zou kunnen deelnemen, die van het transporthuis is, met dagelijks wisselende, uitwisselbare gevangenen - dus met fluctuatie - waarbij noch communicatie noch oriëntering mogelijk is. bij de tot nu toe alle toegestane gevangenen-contacten bleek, dat het door de smerissen (sicherungsgruppe) georganiseerde en gecontroleerde contacten waren;
- terroriseren van de familieleden met doorzoekingen, bespionnering, uitschelden en observatie voor en na de bezoeken, om ze onder druk te zetten, in de geest van de smerissen op de gevangenen in te werken;

de hongerstaking is onze enige mogelijkheid tot collectief verzet tegen de varkenshechtenis, tegen de counterstrategie van het imperialisme; gevangen revolutionairen en gevangenen die in de gevangenis zijn begonnen zich georganiseerd te verzetten, psychisch en fisiek, d.w.z. politiek te vernietigen. onze enige mogelijkheid - ontwapend, gevangen, geïsoleerd - onze fysieke en geestelijke krachten, onze identiteit als mensen in te zetten, om de steen, die de staat der heersende klasse tegen ons heeft opgetild, op zijn eigen voeten te laten vallen.

STRIJD IS: UIT ZWAKTE STERK MAKEN.

isolatie is het wapen der hechtenis tegen alle gevangenen, die vastberaden zijn zich in de gevangenis niet te laten vernietigen, te vechten tegen het mensenexperiment, de hersenspoeling, het programma van de imperialistische hechtenis. zij worden gepolitiseerd om politisering, verzet in de gevangenis helemaal te liquideren - om alle andere gevangenen, die nog geen inzicht hebben, hoewel ze lijden en bezitloos zijn zoals wij en niets meer te verliezen hebben dan hun

kettingen, zo beter te kunnen onderdrukken.

we roepen alle geïsoleerde gevangenen op, met ons tegen de isolatie te vechten.

de opheffing van de isolatie is de voorwaarde, die we door onze strijd bereiken moeten, wanneer zelforganisatie der gevangenen, wanneer revolutionaire politiek, wanneer bevrijdingsstrijd binnen de gevangenis tenslotte een realistische mogelijkheid van proletarisch tegengeweld moet worden - binnen het kader van de klassenstrijd hier, van de bevrijdingsstrijd van de volken van de 3e en 4e wereld, van proletarisch internationalisme, van een anti-imperialistisch bevrijdings- en eenheidsfront in de gevangenissen en oorlogsgevangenkampen van de door het imperialisme beheerste delen van de wereld.

ALLE MACHT AAN HET VOLK DOOR VEROVERING VAN HET GEWELD!

VRIJHEID DOOR GEWAPENDE ANTI-IMPERIALISTISCHE STRIJD!

de gevangenen uit de raf
13 september 1974

De hersenspoeling

In z'n doctoraal scriptie "Politieke identiteit en hersenspoeling" geeft de psycholoog L. Henkelman een aanvulling op de "dodenvleugel" en meldt hij hoe de wetenschap de heersende klasse dient met het uitvinden van "barbaarse" instrumenten om het verzet van de politieke tegenstanders - in dit geval de RAF - te breken.

Onder "dodenvleugel is camera-silens" schrijft hij:

"De in het verleden uitgedokterde methoden om het verzet en de strijd van politieke tegenstanders van het fascisme en imperialisme te breken, en de wetenschappelijke onderzoeken en projecten aan universiteiten nu, waar op verhullende wijze deze methoden worden verbeterd en vervolmaakt, in dienst van de heersende klasse, zoals aan de universiteit Hamburg, het Max Planck-instituut München en haar dependances te Lausanne en Milaan o.a., worden direkt toegepast op dit moment op o.a. de politieke gevangenen van de RAF in de BRD.

In 1961 werd begonnen met de bouw van de gevangenis Köln-Ossendorf, een moderne gevangenis die voornamelijk dient om mensen in voorarrest op te bergen. Het gebouw staat in een van de buitenwijken van Keulen en is omgeven door een 5 meter hoge muur, zodat de gevangenen vanuit hun cellen daar niet overheen kunnen kijken. Van de weg af is deze muur gecamoufleerd met begroeiing en woonhuizen annex garages van gevangenispersoneel, zodat men bij het passeren van de "Justizvollzugsanstalt" daar geen gevangenis vermoedt.

Bij de bouw is men er expliciet van uitgegaan de jeugdige gevangenen te scheiden van de volwassenen en ook de veroordeelden gescheiden en geïsoleerd te houden van degenen die in voorarrest zijn. De bij de gevangenis horende ziekenhuis-afdeling is zodanig gesitueerd dat het voor mannen en vrouwen slechts op van elkaar gescheiden wegen te bereiken is. De verschillende gevangenis-afdelingen zijn vervolgens zo geconstrueerd dat de gevangenen hun cel slechts hoeven te verlaten bij kerkbezoek of bij ambulante hulpverlening, zodat contactmogelijkheden tussen de inzittenden van de verschillende afdelingen onmogelijk gemaakt zijn.

De interne reglementen van de gevangenis zijn er ook primair op gericht contact tussen de gevangenen te verhinderen.

In dit op isolatie gerichte complex bevindt zich dan bovendien nog een stille afdeling aan de rand van het geheel; de zogenaamde dodenvleugel. Het is eigenlijk de psychiatrische afdeling voor observatie, waar de eenzaam opgesloten gevangenen hermetisch afgesneden worden van hun relatie met de omgeving en van het spaarzame contact met anderen.

Ulrike Meinhof en Gudrun Ennslin zijn daar b.v. maandenlang ondergebracht. Ze werden in afzonderlijke cellen geplaatst en de omliggende cellen van de gehele verdere afdeling bleven leeg, zodat geen enkel geluid dat op menselijk leven duidt tot hen door kon dringen. Bij deze kunstmatige auditieve isolatie kwam dan ook nog de eentonigheid van de witgeschilderde muren en witte inrichtingsvoorwerpen in de cel. Platen aan de muur zijn verboden, dag-

licht kan slechts spaarzaam in de cel doordringen vanwege een extra ingebouwd vliegengaas bij het kleine hoge venster en het ononderbroken witte neonlicht dat dag en nacht brandt (ter observatie). Het zien van kleuren en bewegingen wordt systematisch verhinderd, omdat de gevangenen grijze gevangenskleding dragen en niet over de 5 meter hoge muur kunnen kijken, noch naar buiten toe überhaupt. Ook de gevangeniscomplexen van Stuttgart-Stammheim en Hannover kennen zulke dodenvleugels waar politieke gevangenen in een sensorische deprivatie-toestand ondergebracht en dus gefolterd worden.

De onlangs tot 6 jaar veroordeelde Ronald Augustin heeft maandenlang in de stille afdeling van de gevangenis van Hannover gezeten, een afdeling die door een stalen deur afgesloten is van de rest van de gevangenis.

De deur van zijn cel is geluiddicht gemaakt, het raam van zijn cel kan slechts enkele centimeters open. Voor het venster binnen de cel is ook nog een traliehek aangebracht, waardoor aanraking van het glas onmogelijk wordt gemaakt. In de cel naast hem zijn dag en nacht twee politie-beambten, die hem constand observeren kunnen, de overige cellen van de afdeling zijn leeg.

Gevangenen in de ziekenzaal, die op de binnenplaats uitkijkt, mogen tijdens het luchten van Augustin niet bij het raam komen, om op die manier iedere vorm van menselijk contact of communicatie onmogelijk te maken. Bezoek mag niet ontvangen worden, alleen ouders en in het geval van Augustin zijn zus, mogen 1 keer per maand komen. Deze bezoeken worden bijgewoond door gevangenisbeambten en mensen van de speciale politieke politie (Sonderkommando) en wordt elk woord letterlijk opgetekend; de protocollen worden bij het proces tegen hem gebruikt, zodat de bezoeken feitelijke verhoren zijn.

De verscherpte isolatie door middel van de dodenvleugel, zoals in Köln-Ossendorf en Hannover gebeurt, heeft echter een kwantitatieve grens. De dodenvleugels kunnen niet op nog grotere schaal aangewend worden omdat deze met grote bouwmatige en ruimtelijke problemen verbonden zijn.

Voor vele politieke gevangenen zijn er geen extra gevangenisafdelingen die geïsoleerd kunnen worden of al geïsoleerd zijn en door andere gevangenen ontruimd kunnen worden. Daarom worden ook aparte isolatie-cellén á la camera-silens gebouwd in een aantal gevangenis in de BRD. Deze bijzonder isolatie-cellén heffen de bouw/ruimte problemen van een volledige isolatie-afdeling op. Tot op dit moment is het bekend dat de gevangenis in Berlijn-Tegel reeds dergelijke vernietigings-cellén ter beschikking heeft en dat in het voormalige tuchthuis Bruchsal (Baden - Württemberg) als ook in de jeugdgevangenis in Bremen deze cellén gebouwd worden.

In Berlijn-Tegel ziet de isoleer-cel voor politieke gevangenen er als volgt uit:

De deur in de gang is van een extra zware kwaliteit staal gemaakt zonder kijkgat, die hermetisch sluit.

Dan volgt een normale cel-deur.

In de cel zijn alle wanden volkomen glad.

Boven de deur is achter pantser-glas een t.v.-camera opgesteld die de ruimte tot aan het venster volkomen

controleert.

Daarnaast, ook achter pantserglas een neonverlichting in de vorm van een dubbele ring, die alleen van buitenaf te bedienen is.

De gebruikelijke vensterluiken aan de tegenoverliggende zijde zijn met een hek gebarricadeerd, daarachter komt het klapvenster en op een afstand van ongeveer 30 cm. daar achter, een van de binnenwand hermetisch afgesloten venster van pantserglas, dat met een speciale sleutel afgesloten en door de gevangene niet geopend kan worden.

Tussen het klapvenster en het pantserglas is ook nog een t.v.-camera opgesteld, die de cel overziet in de richting van de deur zodat er geen enkele dode hoek bestaat, geen enkele hoek in de cel die niet teletopties bewaakt wordt.

Closet en wasgelegenheid bevinden zich als het ware op een open podium voor een anoniem publiek.

Van de deur uit gezien rechts zijn de verwarmings- en verfrissingsapparatuur in de celwand ingebouwd, die vanuit de cel rechts naast deze isolatie-cel bedient wordt.

De temperatuur kan daarmee geregeld worden van -20 tot +60 graden Celcius.

Vergelijken we deze geperfectioneerde cellen met de beschrijvingen van de camera-silens waarin proefpersonen in sensoriese deprivatie toestand gebracht worden, dan is de overeenkomst duidelijk.

De christen-democraat

Op 24 november van datzelfde jaar, twee en een halve maand na het inzetten van de derde hongerstaking, verschijnt de West-Duitse oppositieleider prof. Karl Carstens op de televisie. Een christen-democraat met een nieuwe christelijke visie waarmee hij het waarlijk toch wel ruimschoots met geweld verwerende Duitse kijkerspubliek toch nog weet te schokken. Want prof. Karl Carstens meent dat het humaner is mensen in hongerstaking te laten creperen dan deze "met onmenselijke middelen" in leven proberen te houden. Letterlijk zegt hij: "We moeten ons afvragen of het juist is als we een gevangene die zich in voorarrest bevindt en die bij het volle verstand door middel van een hongerstaking zelfmoord wil plegen, daarbij door middel van geweld hinderen". Dezelfde prof. Karl Carstens die als christelijke politicus van het zwartste allooi abortus en euthanasie verfoeit op grond van naastenliefde en eerbied voor het leven, denkt plotseling veel genuanceerder als het om politieke tegenstanders gaat.

Hij is op dat ogenblik al op zijn wenken bedient. Twee weken eerder, op 9 november overleed in de gevangenis van Wittlich in de Eifel, Holger Meins. Over de dood van Meins gaf de advocaat Klaus Croissant een dag later op een persconferentie de volgende verklaring uit:

Op 9 november 1974 valt het eerste slachtoffer na een hongerstaking van 9 weken: Holger Meins in de gevangenis in Wittlich. Hij weegt nog slechts 42 kilogram. Zijn lichaam is een skelet. De dag voor zijn dood belt Meins vanuit de gevangenis zijn advocaat, legt zijn slechte gezondheidstoestand uit en vraagt hem de volgende dag te komen. De advocaat Siegfried Haag meldt zich de volgende ochtend om 11 uur bij de gevangenis. Eenmaal binnen in de gespreksruimte wordt hem meegedeeld dat Holger Meins niet in staat is om op te staan en naar de gespreksruimte te komen. Haag stelt daarop voor Meins in zijn cel te spreken. Dit is om veiligheidsredenen onmogelijk wordt hem meegedeeld. Daarop belt hij zijn collega Croissant teneinde hem te vragen de toestemming voor een gesprek alsnog te regelen bij de voor de toestand der gevangenen verantwoordelijke rechter Dr. Prinzing (dezelfde rechter die thans het proces in Stuttgart tegen de andere vier leden van de RAF leidt). Na veel moeite lukt het Croissant Dr. Prinzing zover te krijgen dat hij het bezoek van Haag regelt. In dat zelfde gesprek wijst Croissant hem reeds op de slechte gezondheidstoestand van Meins en vraagt hem zijn toestemming te geven voor een onderzoek van Meins door een vertrouwensarts (de gevangenisarts, die verantwoordelijk is voor de dwangvoeding van Meins heeft een vrij weekend genomen en is niet bereikbaar). Prinzing acht dat echter niet noodzakelijk.

Meins wordt op een draagbaar de gespreksruimte ingedragen. Hij heeft de ogen gesloten. Het zal zijn laatste gesprek worden. Haag zijn advocaat realiseert zich dat. Liggend op de grond naast de draagbaar moet hij zijn oor regelmatig vlak boven

de mond van Meins houden om hem te kunnen verstaan. Het gesprek duurt twee uur. Nadat het gesprek afgelopen is tracht Haag al het mogelijke te doen om Meins te redden. Hij geeft telefonisch een brief door aan Croissant die hem nog diezelfde middag persoonlijk bezorgt bij Dr. Prinzing.

De inhoud: Laat onmiddellijk een arts tot Holger Meins toe, hij ligt op sterven! Prinzing deelt mee dat hij zich op de hoogte zal stellen. Haag zelf probeert de verantwoordelijke autoriteiten te bereiken, maar wordt telkens van het kastje naar de muur gestuurd. De "beulen" zijn anoniem! Aan het begin van de avond bezwijkt Holger Meins.

Croissant: "Ik heb het bericht over de dood van Holger Meins gehoord op een vergadering, die de familieleden en vrienden van de gevangenen belegd hebben, die sedert vrijdag in hongerstaking gegaan zijn in de mensa van de universiteit. Het was omstreeks half negen, ik was midden in mijn voordracht toen ik onderbroken werd met de mededeling dat Holger Meins gestorven was. Ik was bij de volgende zin, en ik verzoek U dat te onthouden. De zin luidde - een zin, die ik reeds op de persconferentie van 16 oktober 1974, een zin die ook meneer Prinzing bekend is, in alle openlijkheid uitgesproken heb. Een zin die ook de veiligheidsdienst en de hoogste officier van Justitie bekend is: De tegenstelling tussen het belang dat de veiligheidsdiensten hebben bij de vernietiging en het belang van de justitie, de toestand van de gevangenen tenminste zo te houden dat ze in staat zijn hun proces te volgen en in arrest kunnen blijven, zodat de processen doorgang kunnen vinden, is bij een voortgang van de isolatie niet oplosbaar.

Deze zin geldt. De tegenstelling is bij Holger Meins opgelost! Verantwoordelijk voor de dood van Holger Meins is in de eerste plaats - ik noem nu niet de gevangenisarts - de voorzitter van het gerechtshof Dr. Prinzing. Het is de justitie, die sedert het debacle van het duizend jarige Rijk, sedert het nationaal socialistische fascisme waarin ze zich volledig ingepast heeft, waartegen ze niet geprotesteerd heeft, niets geleerd heeft. De justitie stelt zich vandaag de dag ondergeschikt aan het belang van de veiligheidsdiensten, van de imperialistische machtsstructuren en de geheime diensten. Zij beslist over de door de officier van Justitie gevraagde hechtenisvoorwaarden, de mensenvernietigende isolering. Zij is de notaris van de officier van Justitie. Zij is het alleen die besloten heeft tot zo gruwelijke en moordzuchtige hechtenisvoorwaarden.

Holger Meins had nu nog kunnen leven, als niet het vernietigingsbelang van de veiligheidsdiensten, van het ministerie van Justitie, van de officier van Justitie het gewonnen had. De hoogste officier van Justitie is de schakel tussen de geheime diensten, tussen de zogenaamde veiligheidsdiensten en de politieke justitie. Hij vraagt om bepaalde hechtenisvoorwaarden. Hij beslist dan wat zogenaamd met het oog op de veiligheid noodzakelijk is. De veiligheid? Zeg maar de vernietiging van gevangen revolutionairen!

Rechter Dr. Prinzing is er door de verdediging in het algemeen

en door mij persoonlijk in verscheidene gesprekken op gewezen, dat hij de hechtenisvoorwaarden zou moeten wantrouwen, die hier door de officier van Justitie ingevoerd zijn. Hij zou het instituut van isolatie moeten herkennen zoals het is: vernietiging van mensen. Jarenlange isolatie is een misdrijf. Een zin, die ik tegen meneer Prinzing door de telefoon uitgesproken heb. Dr. Prinzing heeft daarop niet gereageerd. Dr. Prinzing heeft zich niet laten inlichten, hoe het met een gevangene gaat en hoe de toestand van de gevangenen is die al 56 dagen in hongerstaking zijn, waarvoor hij zorg draagt als voorzitter van het rechtscollege dat met het proces tegen Meins en de anderen belast is. Er is evenwel niets gebeurd.

Er is sprake van moord, er is sprake van doodslag, die niet begaan is doordat men de handen om de gevangene legt en hem wurgt. Er bestaat in het strafrecht een andere vorm van moord, strafbaar handelen door nalatigheid.

Een moordenaar is hij die zich aan nalatigheid schuldig maakt, wanneer hij verplicht is om te handelen, als hij de rechtsplicht om te handelen heeft. Dat kan men in elk leerboek over het strafwetboek nalezen. Dat kan in de desbetreffende vonnissen nagelezen worden. Dat is rechtsspraak.

Verantwoordelijk is natuurlijk ook de arts, en over wat deze arts gedaan heeft is reeds alles gezegd. (De arts, die kunstmatige (onder-) voeding op zijn geweten heeft. Meins kreeg de laatste dagen slechts 400 calorieën per dag, een kwart van het aantal dat een mens nodig heeft om in rustende toestand tenminste in leven te blijven).

Verantwoordelijk zijn ook de gevangenisautoriteiten, die zich aan de belangen van de veiligheidsdiensten ondergeschikt maken, die evenals de andere verantwoordelijken die ik genoemd heb, aan de door de veiligheidsdiensten geplande moord op Holger Meins meegewerkt hebben.

De situatie is thans zo, dat ook de andere gevangenen hetzelfde lot toegedacht is".

7

De criminalisering

Dan wordt het 1 januari 1975, de dag waarop in West-Duitsland een aantal fundamentele veranderingen in het strafprocesrecht van kracht worden met als doel een volkomener~~e~~ wraak op de RAF. Er was sprake van een historisch moment in de strijd van de autoriteiten de regels van het recht naar hun hand te zetten. Al sinds 1970 werd in de bondsrepubliek geprobeerd de verdediging, speciaal de politieke verdediging van politieke gevangenen, onmogelijk te maken door uitsluiting van verdedigers, huiszoekingen in advocatenkantoren en woningen, het doorzoeken van cellen van verdachten, het in beslag nemen van post en dossier van verdedigers en het openen en kopiëren van post aan gevangenen. Tegelijkertijd werden in de pers de advocaten er van beschuldigd "handlangers van hun verdachten te zijn" en als contactpersoon te fungeren tussen gevangen RAF-leden en mensen buiten de gevangenis. Zowel het Bundeskriminalamt als de Bundesstaatsanwalt beijverden zich om strijd om in beslag genomen documenten en dossierstukken door te spelen aan de pers. Geslaagde pogingen om verdedigers te kriminaliseren, zo zou later blijken, en eveneens (alweer) via het zaaien van paniek en psychose blanco volmacht te krijgen om politieke tegenstanders de mond te snoeren. Er is op z'n minst - en dat mag hier toch wel gesignaleerd worden - sprake van een gevaarlijke benadering van de relatie verdachte-verdediger, zodra bepaalde advocaten op grond van politieke overwegingen uit de rechtszaal geweerd worden. Zo is het een gewone zaak als een advocaat zijn cliënt/ondernemer door dik en door dun bijstaat, informatie verschaft, berichten overbrengt en interviews tracht tot stand te brengen - ook al is die ondernemer de grootste schoft die er rondloopt en heeft hij de ergste misdaden op z'n geweten (voorbeelden zijn de Softenon-zaak, het Japanse concern dat via kwiklozingen de oorzaak was van de Minnemata-ziekte in Japan). Zodra een advocaat voor een aantal politiek andersdenkende cliënten hetzelfde doet, wordt hij gecriminaliseerd en gestigmatiseerd en uitgesloten. Hoe dat proces in Duitsland verliep toonden gebeurtenissen aan in 1970 toen de advocaten Klaus Eschen en Hans-Christian Ströbele uitgesloten werden van de verdediging van de advocaat Horst Mahler, omdat de twee deel uitmaakten van hetzelfde advocatenkantoor als Mahler, "het Socialistisch Anwaltskollektiv". Later moest de uitsluiting ongedaan worden gemaakt. In oktober 1971 wordt een huiszoekingsbevel voor de woning en het kantoor van Eberhard Becker uitgevaardigd. Er diende een foto-archief met foto's van politie- en justitie functionarissen in beslag genomen te worden. Becker werd verdacht de "criminele vereniging" het Socialistisch Patienten Kollektiv gesteund te hebben door het foto-archief te laten gebruiken door het Kollektiv. Een maand later werd Becker uitgesloten van de verdediging van zes SPK-leden. Ongeveer tegelijkertijd trof ook zijn vrouw Marie-Louise Becker en Jürgen Laubscher dat lot.

In mei 1972 begon de procureur-generaal een gerechtelijk onderzoek tegen de advocaten Croissant en Lang wegens steun aan de "criminele vereniging" RAF. Lang werd twee maanden daarna gearresteerd en drie maanden in voorarrest gehouden. Hij was daarna de eerste advocaat die uit de actie van justitie de consequenties trok. Hij stapte uit de advocatuur toen een nieuwe arrestatie dreigde, weer op grond van "geconstrueerd" bewijsmateriaal. Bild am Sonntag schreef half '72 op instigatie van het Bundeskriminalamt: "Weet men in het staatshoofdkwartier dat het communicatiecentrum van de radicalen bekend is? Het zijn 45 met naam en toenaam bekende linksradicale advocaten. Het Bundeskriminalamt verspreidde over hen de volgende gegevens onder onze politici: Deze advocaten oefenen, zoals bewezen is, de volgende bezigheden uit: Ze beweren getuigen die bij een gebeurtenis helemaal niet aanwezig waren om aangeklaagde bendeleden - als het ware meinedig - te ontlasten. Ze verzorgen het transport van voorwerpen die voor misdaden gebruikt worden, bijvoorbeeld springstoffen. Ze brengen hasj, tabak, foto-toestellen in de cellen, geven berichten door over politie-ambtenaren en rechters, speciaal hun foto's. Ze bewaren blanco-volmachten van alle bendeleden om hen ten alle tijde juridisch bijstand te kunnen verlenen". En Genscher, de toenmalige minister van binnenlandse zaken, deed mee aan de achtervolgingswaan. Hij noemde de RAF "staatsvijand nummer één" en deelde Bild mee: "De handlangers en geestverwanten van de Baader-Meinhofbende zijn in de eerste plaats linkse advocaten".

De uitsluiting

Zo ging dat, van kwaad tot erger. Half juni 1972 werd de advocaat Schily van de verdediging van Gudrun Ensslin uitgesloten, omdat hij er ernstig van verdacht werd een briefje van Gudrun Ensslin aan de nog niet gearresteerde Ulrike Meinhof uit de gevangenis te hebben gesmokkeld. Later werd die uitsluiting weer ongedaan gemaakt maar wel repte toen het Bundesverfassungsgericht van een "onbevredigende toestand". "De wetgever zal de voorwaarden voor uitsluiting van verdedigers in de naaste toekomst moeten regelen", zo meldde het vonnis als extra bijkomstigheid. Dat zou op 1 januari 1975 gaan gebeuren.

Intussen was justitie al eerder begonnen met het uitdunnen van het advocatenbestand.

Op 9-2-'73 begonnen 7 advocaten een 4 dagen durende hongerstaking voor het Bundesgerichtshof uit solidariteit met de politieke gevangenen, die toen al 3 weken in hongerstaking waren uit protest tegen de isolatiefolter. Tegen de 7 advocaten werd een gerechtelijk vooronderzoek geopend wegens "laster tegen de staat". Er werd een klacht bij de erenraad (van de Orde van advocaten) ingediend wegens het "bewust verzaken van hun plicht, hun beroep gewetensvol uit te oefenen". Deze 7 advocaten waren Becker, Bergmann, Lang, Croissant, Cassel, Demski en Groenewold.

Op 16-7-'73 werden de cellen van Andreas Baader, Gudrun Ensslin, Ulrike Meinhof, Holger Meins, Irmgard Möller, Gerhard Müller en Jan-Carl Raspe doorzocht en verscheidene documenten, waaronder alle verdedigerspost en persoonlijke aantekeningen, meegenomen. Op 18-7-'73 gebeurde hetzelfde bij Bernhard Braun. Het door-

zoeken van de cellen was door Bundesrichter Knoblich goedgekeurd onder verwijzing naar een rondschrĳven van de advocaat Ströbele, dat op 21-6-'73 in Berlijn "op straat gevonden was". "Op grond van de tot nu toe uitgevoerde onderzoeken bestaat de verdenking, dat de aangeklaagden hun doel, de in de Bondsrepubliek bestaande 'freiheitliche Grundordnung' met alle middelen, ook met gebruik van geweld, uit de weg te ruimen, met steun van hun verdedigers ook vanuit de gevangenis verder nastreven", aldus rechter Knoblich.

Op grond van dezelfde brief werd een gerechtelijk vooronderzoek geopend tegen de advocaten Ströbele, Hoffmann, Becker en Groenewold wegens ondersteuning van een criminele vereniging. Tegen de advocaten Croissant en Lang werd eveneens een gerechtelijk vooronderzoek geopend op grond van het bij Bernhard Braun gevonden materiaal.

Het beklag van de politieke gevangenen en advocaten bij het Bundesverfassungsgericht, dat de in beslag name van verdedigerspost in strijd is met het, in de grondwet en in de conventie van Rome ter bescherming van de rechten van de mens vastgelegde, vrije verkeer tussen advocaat en cliënt, werd niet in behandeling genomen omdat het "duidelijk ongegrond" was.

Op 8-8-73 opent Bild met de slagzin: "Terreur-bevelen uit de cellen - en de bende brandt, rooft en schiet verder".

"Via dit duistere verdedigers-kanaal", zo vermoedt een hoge functionaris van het Bundeskriminalamt, "houden de verstrooide, zich opnieuw formerende resten van de bende, die nog in vrijheid zijn, contact met hun gevangen leiders".

In de links-liberale Suddeutsche Zeitung van 9-8-'73 stond:

"Hoe de omstandigheden ook precies mogen zijn, er zijn belangrijke aanwijzingen, dat de gevangenen met de steun van een deel van de verdedigers ook vanuit hun cellen hun doel, gewelddadig doel, voortzetten".

Der Spiegel van 13-8-'73: "BKA-functionarissen zijn ervan overtuigd, dat anarchistische opvolgers van Baader de logistiek (het op doeltreffende wijze de strijdkrachten voorzien van materiële behoeften) weer opbouwen door op grote schaal en handig gebruik te maken van de grote advocaten-toga, waaronder men veel kan verbergen".

Op 8-2-'74 werden weer de cellen van een aantal politieke gevangenen gelĳktĳdig doorzocht. De advocaten verklaarden op een persconferentie over deze cellenrazzia: "Een dag voor de doorzoeking werden de gevangenen met geweld overgebracht naar leegstaande naastliggende cellen. Daarna hebben agenten van de politieke politie alle verdedigingsdocumenten doorgelezen en 'veiliggesteld'. Tijdens de actie werd urenlang op de schrijfmachines van de gevangenen getypt. Gedurende de hele actie werd het recht van de aangeklaagde om bij de doorzoeking aanwezig te zijn niet in acht genomen. De schrijfmachine van Andreas Baader werd door de politieke politie meegenomen en pas enkele dagen later weer teruggebracht".

Een maand later stond er in de Stern een groot artikel onder de kop "Hoe Baader wilde uitbreken", waarin veelvuldig werd geciteerd uit "inbeslaggenomen" materiaal.

De afgelopen maanden bereikte deze campagne zijn hoogtepunt in

achtereenvolgens de uitsluiting van Croissant, Groenewold en Ströbele, een beroepsverbod van Groenewold en de arrestatie van Croissant en Ströbele. Ondanks de jarenlange beschuldigingen over medewerking aan akties van de RAF, worden bij deze uitsluitingen en arrestaties alleen gronden aangevoerd, die daar niets mee te maken hebben en in feite volkomen legaal zijn, zoals het organiseren van een informatiesysteem tussen de gevangenen onderling (hetgeen noodzakelijk is voor een collectieve en politieke verdediging), medewerking aan de hongerstaking, medewerking aan bijeenkomsten in binnen- en buitenland over de behandeling van de gevangenen, het "Spiegelinterview" en het aanspreken van de gevangenen met "du", de voornaam of met "liebe Genossen".

Het recht

Die laatste wapenfeiten, de uitsluiting van Croissant, Groenewold en Ströbele, gebeurden dus zoals gezegd na het magische tijdstip van 1 januari toen de wet werd aangepast aan de bedreiging van de staat. De Westduitse overheid meende namelijk dat zij onvoldoende juridische middelen had om de nieuwe vormen van "criminaliteit", geëntameerd door de "Baader-Meinhofbande" en vanuit de gevangenis in stand gehouden door "zogenaamde advocaten van het recht", aan banden te leggen. Artikel 129 van het Duitse wetboek van strafrecht over de zogenaamde "criminele vereniging" bestond toen evenwel al en was - om even het geheugen op te frissen - sinds de dertiger jaren met succes gebruikt tegen de communisten, zigeuners en andere groepen minderheden die de grondleggers van het duizendjarig rijk onwelgevallig waren. Het bedoelde artikel 129 luidt aldus:

- lid 1: Wie een vereniging sticht waarvan de doeleinden of activiteiten gericht zijn op het begaan van strafbare handelingen, of wie als lid aan een dergelijke vereniging deelneemt, voor haar werft of haar ondersteunt, wordt bedreigd met gevangenisstraf;
- lid 2: vermeldt uitzonderingsbepalingen;
- lid 3: De poging om een in lid 1 genoemde vereniging te stichten is strafbaar;
- lid 4: behoort de dader tot de leiders of aanstichters of is er sprake van een bijzonder zwaar geval, dan kan vijf jaar tuchthuisstraf opgelegd worden. Tevens kan politie-toezicht toegelaten worden;
- lid 5: De rechter kan bij deelnemers, van wie de schuld gering en de medewerking van ondergeschikte betekenis is, van bestraffing afzien.

Het Nederlandse strafrecht kent een soortgelijke bepaling, namelijk artikel 140 WvS. De noeste vlijt waarmee in Duitsland de laatste veranderingen op het gebied van de wetgeving werden bewerkstelligd, was evenwel gericht op de advocaten die de RAF verdedigden en op de komende processen. Vooral met het oog op het proces in Stuttgart tegen de vier "kernleden" van de RAF. We zagen al eerder hoe Stuttgart de brandhaard was van de nietsontziende geruchtenstroom die over de RAF werd gelanceerd. De angst zit er dan ook zo in dat een speciale rechtszaal aan de gevangenis gebouwd is.

Aan de nieuwe wet in West-Duitsland werden bovendien de artikelen toegevoegd die het mogelijk maakten advocaten op elk gewenst moment uit te sluiten; het aantal verdedigers die de verdachte bijstand verlenen te beperken tot drie en te voorkomen dat in een zaak waarin meerdere verdachten terechtstaan, een verdediger meer dan één van hen verdedigt. (zie daarvoor de bijlagen)

De betekenis van de nieuwe strafproceswet blijkt als ze toegepast wordt op Croissant en Groenewold die in maart en april van dit jaar uitgesloten werden als verdedigers van de leden van de

RAF. Generalbundesanwalt (de hoofdofficier van justitie) Buback laat dan met betrekking tot paragraaf 129 weten: "Een verdediger wordt verdacht van deelneming aan de daad van de verdachten als hij in woord en geschrift de terminologie van het links-extremisme, zoals 'sensorische deprivatie', 'Vernichtungshaft', 'hersenspoeling' en dergelijke gebruikt". Croissant wordt beschuldigd van "solidariteit" met de leden van de Baader-Meinhofgroep, wat zou blijken uit:

- a. het deelnemen aan het informatiesysteem van de Baader-Meinhofgroep, onder andere door het via de "Verdedigingspost" binnenbrengen van circulaires in de gevangenis;
- b. het coördineren van de hongerstaking en het pogen een solidariteitshongerstaking te bewerkstelligen in een toespraak te Württemberg.
- c. het door middel van de hongerstaking oproepen tot onderlinge solidariteit tussen de leden van de BM-groep en het versterken van de criminele vereniging in haar kern.

Over de activiteiten die gericht zijn "naar binnen" merkte de Rechtsanwaltskammer (orde van advocaten) op dat "het geven van inlichtingen aan de gevangenen over de hongerstaking en het voeren van discussie daarover niets te maken heeft met een normale verdediging". Voorts schoolmeestert de orde dat het meewerken aan de instandhouding van de hongerstaking "niet verenigbaar is met de geboden onafhankelijkheid van de verdediging van de cliënt en onverenigbaar met de rol van de advocaat als orgaan van de rechtspleging".

De hoofdofficier van justitie, om bij hem terug te keren, verwijt de advocaat Croissant ook dat hij "via de pers begrip heeft trachten te kweken voor de BM-groep". Met name gebeurde dat door Croissant's bemiddeling bij een interview tussen Andreas Baader en Der Spiegel en bij het geven van een "geëmotioneerde persverklaring naar aanleiding van de dood van Holger Meins". Over dat laatste voorval, toen Croissant een rede afbrak om op een hoek van het podium z'n emoties meester te worden, zegt de orde van advocaten: "Voor al na de dood van Holger Meins spreekt Croissant niet meer als onafhankelijk verdediger maar als medeplichtige". Tenslotte voert de hoofdofficier van justitie als derde doorslaggevend argument aan: "Ofschoon slechts van horen zeggen dat Croissant van Brigitte Benedix een inlichting heeft losgekregen met betrekking tot de op handen zijnde razzia's in 1972, is dit voldoende om Croissant ernstig van dit feit te verdenken".

Al met al adviseert de hoofdofficier het Hof in Stuttgart: "De rest is, zo al niet in strijd met een normaal procesverloop, dan toch wel een ondersteuningshandeling of aanwijzing voor de bedoeling tot steun bij andermans daden".

De uitsluiting van Groenewold tenslotte vindt plaats omdat hij verdacht wordt van het fungeren als informatiecentrale, "wegens de verdenking dat hij de rechten van de verdediging met betrekking tot het vrije verkeer tussen advocaat en verdachte heeft gebruikt om over en weer informatie en instructies door te geven om de organisatie van de RAF als criminele vereniging en de gewelddadige strijd tegen de door de grondwet beschermde orde in stand te houden".

De beschuldiging van de hoofdofficier ten aanzien van Croissant

en Ströbele berustte op halve waarheden en leugens. Een informatiesysteem, zoals opgebouwd door de advocaten, is in dit soort politieke zaken een noodzaak voor het voorbereiden van een collectieve verdediging. Ook het coördineren van een, door de gevangenen noodzakelijk geachte, hongerstaking tegen de gevangenisvoorwaarden behoort tot de taak van advocaten.

Het belang van justitie

De finale van de affaire-Groenewold treedt tenslotte in op 12 juni 1975. Toen werd in Hamburg voor een rechtbank bestaande uit advocaten een proces gehouden met als inzet een voorlopig verbod aan Groenewold om zijn beroep uit te oefenen. Die sanctie is de zwaarste die de orde van advocaten kent en werd door de zusterorde in de Verenigde Staten gebruikt om Nixon en Agnew uit te schakelen als advocaat. Voorwaar, onder heel andere omstandigheden. In Duitsland is het sinds december 1974 mogelijk de sanctie van het beroepsverbod op te leggen wanneer tenminste "zeer aannemelijk is" dat te zijner tijd een definitief verbod zal volgen. Voorheen was de sanctie slechts mogelijk als "vaststond" (dus niet "zeer aannemelijk" was) dat een definitief verbod zou volgen. Het vermoeden van onschuld in een latere procedure wordt op die manier verder ondergraven. Ook de orde heeft z'n regels aangepast, evenals de Duitse "rechtsstaat". In de aanklacht voor de Hamburgse "erenraad" (Ehrengerichte) staat het aldus geformuleerd: "Het gaat hier om een spoedproces. Een bewijs is niet noodzakelijk, de verdenking is voldoende en ligt op grond voor de aangevoerde stukken voor de hand".

Die stukken waren gedeelten uit radio interviews afgegeven door Groenewold en uit brieven die Groenewold als advocaat aan zijn cliënten geschreven heeft: de zogenaamde Verteidigerpost. De rechtbank construeert dan de volgende verdenking op grond waarvan een beroepsverbod uitgesproken kan worden: "Groenewold is niet bereid, de grondwet te erkennen. Veeleer heeft hij de grondrechten misbruikt om te strijden tegen de grondwet. Hij heeft de gevangenen van feiten en informatie voorzien, die met de verdediging niks te maken hebben (...) Groenewolds verdediging en zijn activiteiten als verdediger hebben het doel, de rechtstaat te provoceren om op deze wijze de politiestaat in het leven te roepen en daarmee een rechtvaardiging voor de daden van de aangeklaagde te leveren".

Het Ehrengericht verklaart dat de hongerstaking het doel had de justitie te provoceren.

Naar aanleiding van de verklaring van Groenewold, dat het ¹zaak is om de artikelen van zijn verklaring van de rechten van de mens te gebruiken in de strijd voor betere detentie situaties, zegt het Ehrengericht "Het gebruik van rechtsmiddelen tot strijdmiddel verklaren is in strijd met de advocatenstand!".

In het bewuste radio interview verklaarde Groenewold: "...., dat alles is in het belang van de justitie, en het belang van de justitie ondersteunen, kan niet een zaak van de advocaten zijn.

Het is evenwel de zaak van advocaten, de beslissingsvrijheid van gevangenen tegenover de onderdrukking van de justitie zeker te stellen en te beschermen".

Hieruit concludeerde het Ehrengericht: "Dit interview toont aan, dat Groenewold een principieel ander belang dan de justitie heeft. Daarmee heeft hij blijk gegeven van een houding tegenover de rechtsstaat en de advocatenstand die niet te rijmen valt met de functie van een advocaat en daarmee geheel in strijd is. Een beroepsverbod van Groenewold is dringend noodzakelijk om het vertrouwen van het publiek in de advocatenstand te herstellen".

Op een persconferentie die Groenewold gaf naar aanleiding van het hem opgelegd beroepsverbod verklaart hij:

"Deze uitspraak en haar motivering maken duidelijk welke functie uitsluitingsprocessen en beroepsverboden in werkelijkheid hebben: Verdedigers uitschakelen die niet "het belang van de justitie" ondersteunen (bedoeld worden rechtbanken, officieren van justitie en politie), die menen dat het de zaak van de advocaten is de beslissingsvrijheid van de gevangenen tegenover de onderdrukking van de justitie zeker te stellen en te beschermen!"

Uit Amerika komt een brief, afkomstig van het Centre for Constitutional Rights, met als afzender de oud-minister van justitie Ramsey Clark en de bekende politiek strafpleiter William Kunstler: "De voorstelling van een "neutrale" niet geëngageerde verdediger die impliciet aanwezig is in de aangevoerde uitsluitingsgronden tegen Croissant en Groenewold, komt gevaarlijk dicht bij de totalitaire opvatting dat de advocaat de dienaar van de staat is", zo schrijven de afzenders.

Tenslotte treedt de finale in, in de zaak-Croissant en de zaak-Ströbele. Beiden worden gearresteerd op verdenking van het "ondersteunen van een criminele vereniging". Daarmee is de Duitse rechtsstaat afgegleden naar een nieuw dieptepunt. Paul Levi, een van de bekendste strafpleiters ten tijde van de Weimar-republiek zei in 1927 over het toen kwistig gehanteerde beruchte artikel 129 (criminele vereniging) in een rede voor de Rijksdag: "Ik wacht nog slechts op de tijd dat een communist in de gevangenis wordt gegooid wegens hoogverraad, omdat hij kinderen heeft verwekt met de gedachte daardoor het Rode Leger nieuwe soldaten te geven".

Zijn rede zou nu weer gehouden kunnen worden.

Zo schiep de Westduitse staat eerst haar vijanden. Vervolgens snoerde ze de vrije advocatuur de mond. In Stuttgart en in Kaiserslautern slepen zich intussen de processen tegen de leden van de RAF voort. Het gebeurt soms dat er noch verdachten noch advocaten aanwezig zijn. Buiten houden zwaar bewapende politietroepen de angst op een afstand. Nog even en de Duitse rechters kunnen hun vonnissen weer gaan schrijven vanachter hun schrijftafels.

Bijlage A

Over de uitsluiting van advocaten

Par. 137 Stpo(wetboek van strafprocesrecht):

(1) De verdachte kan zich in elk stadium van het proces door een verdediger bij laten staan. Het aantal verdedigers mag niet groter zijn dan drie.

Par. 138 a:

(1) Een verdediger is van de medewerking in een proces uit te sluiten, wanneer hij of ernstig of in die mate verdacht is, dat er tegen hem een proces aangespannen kan worden, medeplichtig te zijn aan de daad, die het voorwerp van het onderzoek vormt. Deze mogelijkheid tot uitsluiting bestaat ook wanneer hij een handeling begaan heeft, die in geval van veroordeling van de verdachte begunstigend, strafvoorkomend of anderszins coöperatief was.

(2) Een verdediger is van de medewerking in een proces uit te sluiten, wanneer hij

1. ernstig ervan verdacht wordt, dat hij het verkeer met de zich in arrest bevindende verdachte misbruikt om strafbare handelingen te begaan, waarop als maximum een gevangenisstraf van minstens één jaar staat, of
2. het verkeer met de zich in arrest bevindende verdachte misbruikt om de veiligheid van een penitentiaire inrichting (gevangenis) in belangrijke mate te bedreigen.

Zolang een verdediger volgens de eerste bepaling uitgesloten is, kan hij de verdachte, die zich in arrest bevindt, ook niet in een ander op grond van de wet aangespannen proces verdedigen.

(3) De uitsluiting kan opgeheven worden, zodra de voorwaarden niet meer van toepassing zijn.

Par. 138 b: geeft nog een aantal uitsluitingsmogelijkheden, "wanneer op grond van bepaalde feiten het vermoeden gevestigd is, dat zijn medewerking een gevaar voor de veiligheid van de Bondsrepubliek Duitsland veroorzaken zal".

Par. 138 c en d: regelen, dat een eis tot uitsluiting kan gedaan worden zowel door de officier van justitie als door de rechtbank zelf, dat deze eis wordt behandeld door een hoger college, dat tijdens deze behandeling de verdediger al kan worden geschorst zonder beroepsmogelijkheid, dat het uitsluitingsproces ook tijdens zijn afwezigheid kan worden gevoerd en dat het hof aan geen bewijsmiddelen gebonden is.

Par. 146:

De verdediging van meer aangeklaagden door een gemeenschappelijke verdediger is ontoelaatbaar.

Op deze wetgeving is veel kritiek gerezen. Hieronder zullen wij slechts de voornaamste argumenten weergeven, zoals die geuit zijn door Mr. P.H. Bakker Schut, docent strafrecht te Utrecht en Prof. C.F. Rüter, hoogleraar strafrecht te Amsterdam. (Nederlands Juris-

ten Blad 75/7 P.H. Bakker Schut: "Politieke justitie in de Bondsrepubliek Duitsland", Delict en Deliquent juni 75 C.F. Rüter: "Een Lex Baader-Meinhof"). Voor de volledigheid dient vermeld te worden, dat ook in Duitsland zelf kritiek op de wetgeving gegeven is, zoals uit het onderstaande zal blijken. De betreffende wets teksten zijn echter in de Bondsdag zonder problemen aangenomen.

1. De in par. 138 a sub 1 opgenomen begunstiging verschaft op zichzelf een blanco volmacht voor elke gewenste uitsluiting, omdat immers moeilijk een scherpe scheiding meer aan te brengen valt tussen plicht en crimineel handelen van een advocaat. De bezigheden van een verdediger vervullen naar hun aard al de elementen van het strafbare feit: begunstiging. De rechters worden hierdoor een soort toezichtsoorgaan over de advocaten. Dankzij de uitsluitingsdreiging kunnen ze de verdediging in principe geheel naar hun hand zetten.
2. De in par. 138 a sub 2 opgenomen uitsluitingsgronden geven blanco volmacht, gezien de onbepaaldheid van het criterium: "in gevaar brengen van de veiligheid van de penitentiaire inrichting (gevangenis)" in combinatie met het ontbreken van minimale bewijsmiddelen. "De gang van zaken laat zich op grond van de bestaande praktijk raden: de directie van de inrichting meldt aan rechter of officier van justitie, daartoe aangespoord door de Schutzpolizei (veiligheidsdienst) - permanent aanwezig in elke inrichting - dat advocaat X een gevaar voor de veiligheid vormt. Meer 'bewijs' heeft de rechter voor uitsluiting niet nodig". (P.H.B.S. in N.J.B. 75/7).
3. De par. 137 en 146 die resp. inhouden dat één verdachte niet meer dan drie gekozen verdedigers mag hebben en dat de verdediging van meerdere verdachten door één verdediger niet toelaatbaar is, hetgeen er in de Duitse praktijk op neer komt, dat de verdediging van verdachten van een criminele vereniging ernstig belemmerd wordt.

"Tot nu toe zijn er ruim dertig advocaten die het vertrouwen van deze politieke gevangenen hebben. Mede gezien de, ook door de Duitse orde van advocaten tegen de verdedigers en hun cliënten gevoerde campagne is het onwaarschijnlijk dat er meer dan de genoemde dertig advocaten beschikbaar en bereid zijn en bovendien en vooral het vertrouwen van de gevangenen genieten om de verdediging te voeren vanuit de politieke motivatie van hun cliënten. Een verdediging zonder vertrouwensrelatie is echter geen verdediging. Ook is het door deze bepalingen onmogelijk geworden een collectieve verdediging te voeren, terwijl dit soort par. 129 processen nu juist gevoerd worden tegen meerdere verdachten tegelijk, vanwege de hun ten laste gelegde samenwerking in groepsverband en aan verdediging door gemeenschappelijke verdedigers nu juist behoefte bestaat. Tenslotte is de beperking van drie advocaten per verdachte volkomen willekeurig en betekent juist in deze politieke monsterprocessen met tienduizenden vellen processenverbaal, etc. dat een technisch goede verdediging onmogelijk wordt". (aldus P.H.B.S. in N.J.B.)

Aangevoerd kan ook nog worden dat bovenstaande bepalingen mogelijk in strijd zijn met art. 6 sub 3c Verdrag van Rome 1950: "Everyone charged with a criminal offence has the

following minimum rights:(...) c. to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing".

4. Gezien de motivering van de wetsbepalingen lijkt het hier om een duidelijk stuk gelegenheidswetgeving te gaan, waarvan de consequenties echter ook op anderen dan de verdachten van een criminele vereniging betrekking hebben.
5. In de uitsluitingsregeling zijn onvoldoende garanties voor evenredigheid tussen doel en middel gegeven. "Het Bundesverfassungsgericht, dat de wetgever die belangen zo nadrukkelijk voor ogen voerde, behoort daaruit de consequenties te trekken". (aldus C.F.Rüter in D en D)
6. De uitsluiting wegens misbruik van het verkeer tussen raadsman en cliënt is een onevenredig zware sanctie, dan voor het tegengaan van misbruik nodig is. Dit gaat echter alleen op, indien die controle niet steeds (zoals in par. 148 Stpo-oud), maar alleen dan geoorloofd is, indien op zijn minst een redelijk vermoeden bestaat, dat het vrije verkeer misbruikt wordt. (C.F.Rüter in D en D) Inmiddels liggen nieuwe wetsvoorstellen bij de Bondsdag om deze regeling als vervolmaking van de uitsluitingsregeling opnieuw in te voeren.

Dat deze bezwaren tegen de uitsluitingsregeling allerminst juridische scherpslijperij zijn, moge blijken uit de motiveringen, die de Duitse rechters voldoende vonden voor de uitsluiting van de advocaten Groenewold, Croissant en Ströbele!

Bijlage B

De Nederlandse pers over de zaak Augustin

Deze analyse wil een indruk geven van wat de Nederlandse pers over het proces tegen Ronald Augustin heeft geschreven. Het proces tegen Augustin begon op dinsdag 18 februari in de gevangenis van Buckeburg in West-Duitsland.

Onze benadering is kwalitatief, subjectief en daarom ook partijdig. Daarin verschillen we overigens niet met de artikelen over het proces in de Nederlandse pers. Bijna alle landelijke dagbladen hadden een speciale correspondent of verslaggever naar het proces gezonden. Zij hadden dus het voordeel van een waarnemer ter plekke en waren niet zoals de meeste regionale bladen overgeleverd aan de telexberichten van persbureau's.

Onze eerste conclusie: Het dagblad Trouw was het meest objectief, met zo min mogelijk een neiging tot sensatie. Ook de berichtgeving in de Volkskrant was evenwichtig en vrij objectief. Duidelijk viel soms tussen de regels te lezen dat ook de correspondent van de Volkskrant twijfelde aan de "onpartijdigheid" van de rechtbank. Datzelfde kunnen we zeggen van het Parool. Deze krant gaf goede informatie en beschreef het proces vrij uitvoerig. Van de Telegraaf, het Algemeen Dagblad en het NRC moeten we zeggen dat deze veelal de kant kozen van de autoriteiten en eerder aan de geloofwaardigheid van de verdedigers twijfelden dan aan de rechters. Vooral de Telegraaf en het AD vielen onder de streep van het toelaatbare, speciaal op de dag van het vonnis (24 april) toen een aantal West-Duitsers, verenigd in het "Holger Meins commando", de Westduitse ambassade in Stockholm overvielen. Voor het NRC was die grens al eerder bereikt. Vooral na de oprichting van het "Medisch-juridisch comité politieke gevangenen" kan met name de Nederlandse jurist mr. P.H. Bakker Schut geen goed meer doen en wordt hij het onderwerp van wat men een "hetze" kan noemen.

Van de regionale bladen springt de Gooi en Eemlander er positief uit. Hoewel de Waarheid in een redactioneel commentaar de Baader Meinhof beweging afschilderde als "een verzameling provocateurs en desperado's wier optreden scherp afgewezen wordt door de arbeidersbeweging" noemt zij het proces tegen Augustin, een proces zonder recht. "De feiten zijn al lang bedolven onder de propagandistische mest van de heersende Westduitse kringen. Het proces heeft niets met rechtspraak te doen".

Trouw komt opnieuw als het meest onpartijdig uit de bus, als het om het hanteren van termen en aanduidingen gaat. Zelfs bij de actie in Stockholm sprak het blad van "overvallers", terwijl alle andere dagbladen, de Volkskrant nog iets meer dan het Parool, meer voelden voor "terroristen". Het Algemeen Dagblad gebruikt afwisselend Baader-Meinhof groep en bende door elkaar. Het NRC spreekt graag van neo-anarchisten, een term die ook de Volkskrant hanteert, zij het zonder het toevoegsel neo.

Ondanks de ernst waarmee het proces begeleid is, kon het voorkomen dat er niet bedoelde humor in de kolommen opdook. Het Haarlems Dagblad: "Na enkele uren beraad kwamen de rechters tot de conclusie dat ze onbevooroordeeld waren". En deze in de Winscho-

ter Courant: "Paspoorten en perskaarten werden gefotocopieerd en zouden diezelfde avond volgens president-rechter Haack worden vernietigd". Dat van objectieve verslaggeving nooit sprake kan zijn bewees de beschrijving van de kleding van Augustin tijdens de eerste procesdag. Het Dagblad Kennemerland noemde de kleding "een vormloos blauw gevangenispak", maar de Gelderlander zag er liever een "keurig gesneden, vrolijk blauwe gevangeniscombinatie" in.

Bewaking

Bij het bericht over de aanvangsdatum van het proces haakt de Trouw in op de lange periode van voorarrest van Augustin en de hongerstaking tegen de isolatie-behandeling. Dat een verkeerde kop een geheel onjuiste conclusie kan suggereren bewees de Volkskrant op 23 januari. Boven het bericht: "Augustin krijgt vijf advocaten", hierbij wordt bij de lezer de indruk gewekt dat het met de procesgang allemaal best meevalt. Later blijkt dat idee in het geheel niet te kloppen met de informatie: "Drie advocaten heeft Augustin zelf uitgezocht. Twee zijn aangewezen door de rechtbank, waarvan er één niet het vertrouwen van Augustin geniet".

Het Algemeen Dagblad schrijft op de zaterdag voor het proces: "Links georiënteerde advocaten worden ervan verdacht samen te spannen met hun cliënten". Er volgt een gesprek met een van de toegevoegde verdedigers, die wel het vertrouwen van Augustin heeft, Rainier Köncke. Hij zegt: "De kranten schrijven over moordenaars en terroristen. Dat mag je niet doen, zolang de verdachte niet is veroordeeld".

Op de eerste procesdag wordt de zeer zware bewaking met helicoters, prikkeldraad, elektronisch bestuurde deuren en hekken, metaaldetectors en fotocopieën van paspoort, perskaart en justitiekaart wel op de ANP-telex gezet, maar je vindt er weinig van terug in de berichtgeving.

Het NOS-journaal omschrijft de werkwijze van de verdediging als volgt: "De verdedigers grijpen alle mogelijkheden aan om er een politiek proces van te maken en de zaak te veranderen in een juridisch steekspel". Jan Luyten van de Volkskrant vraagt zich af: "Is in deze situatie met deze scherpe veiligheidsmaatregelen waarin de indruk wordt gewekt dat Augustin een zeer gevaarlijk misdadiger is, een fair proces nog wel mogelijk?". Over de houding van Ronald: "Hij volgde het proces rustig, gelaten en passief. Een keer werd hij actief. Toen de hem toegewezen advocaat Blaser weigerde zich te verwijderen van de advocatenbank beet Ronald hem toe: 'Jij vertegenwoordigt mij niet, jij rat. Jij vertegenwoordigt mij nooit'. In het artikel van Hieke Jippes in het Parool valt op dat ze de nadruk legt op de strenge maatregelen van de overheid. Zij meldt het doorzoeken van auto's van mensen als bijv. Lucien van Hoesel. Zij gaat ook in op de nieuwe wetbepalingen en de marteling tijdens het voorarrest. Maar opvallend is de ziekelijk aandoende belangstelling voor Augustin zelf, zijn kleding en zijn manier van doen. "Augustin is gekleed in een slobberige donkerblauwe broek en een grijze trui met JVA (Justitair Vollzugs Anstalt) Hannover op de borst. Hij draagt een

blauw denim jasje dat bij de broek hoort, maar 's middags heeft hij dat uitgelaten. Hij had een zonnebril op en half lang haar. Augustin zag er bleek en mager maar redelijk gezond uit. Hij leek moeite te hebben met slikken, maar scheen naarmate de zitting vorderde minder nerveus te worden".

Veel kranten hebben de nadruk gelegd op de sensatie gedurende het proces. De incidenten op zich bleken belangrijker dan het waarom van de incidenten. Het Vrije Volk: "Proces begint met stil protest en snauw van Augustin".

De al eerder aangehaalde tendens van de Waarheid is geheel tegen alles wat er zich in Duitsland afspeelt. "Het opereren van de westduitse justitie geeft alle aanleiding zich ook terdege bewust te zijn van de gevaarlijke tendensen in de Bondsrepubliek en de uitstraling daarvan te blokkeren. (...) De rechtbank is een slaafs instrument van de politie. (...) De hetze woedde verder. Bombardementen van de Springer-pers. Speciale wetgeving heeft het werk van de advocaten belemmerd en de rechten van de verdachte ingekrompen".

Gevreesde revolutionair

Op de eerste dag van het proces laat de Telegraaf ook duidelijk blijken aan welke kant zij staat. Augustin wordt beschreven als de "gevreesde revolutionair". "Maar", zo vervolgt de Telegraaf, "hij zag er eerder uit als een nonchalant geklede sportman". Het artikel werd met "Augustin fit en fel voor de rechter" gekopt. En eigenlijk had Augustin helemaal niet te klagen want "hij beschikt over 5 advocaten, onder wie een knappe jonge vrouw". Voor de veiligheidsmaatregelen toont Koch, de Telegraafverslaggever, alle begrip: "Alle maatregelen zijn genomen om bomaanslagen en/of bevrijdingspogingen (er zijn geruchten over rode terroristen uit Japan) te verijdelen". Ook de ideologie van de RAF is voor Koch in een notedop samen te vatten. "De beschuldiging luidt dat Ronald Augustin lid is van de criminele Baader-Meinhof groep, die de wereld wil verbeteren met bommen en bankroven, hetgeen vele doden en gewonden heeft gekost". Het Dagblad Kennemerland vindt na de eerste procesdag al aanleiding het artikel te koppen met: "Proces Augustin start zeurderig". De Gelderlander dacht daar anders over, "Fel begin van proces tegen Augustin". Voor de Gelderlander staat het ook vast dat de verdediging op de duur een nederlaag zal moeten slikken. "Croissant liet blijken dat hij zijn huid alleen maar zo duur mogelijk wil verkopen".

Bij de verslagen van de tweede procesdag laat de Volkskrant onverbloemd blijken het niet eens te zijn met de omstandigheden, waaronder Ronald zijn voorarrestperiode moest doorbrengen. Het artikel, onder de kop "Augustins isolatie was hoog bevel", geeft in duidelijke bewoordingen aan dat er op hoog niveau gekonkeld is. Over de voorarrestperiode: "Lijdensweg", "erbarmelijke omstandigheden" en "gevangenisdirecteur Bauer draaide om de feiten heen". Het wegvegen van de dossiers van de toegevoegde advocaat Blaser meldt de Volkskrant in een der laatste alinea's. Maar het NRC heeft deze zaak toch anders gezien. Het blad suggereert dat er nog vele incidenten zullen volgen. De redactie kopt het artikel met "Ronald Augustin gaat toegewezen advocaat te lijf". Ver-

der in de lead van het artikel: "Augustin sprong op en probeerde Blaser te lijf te gaan. Nadat twee gevangenisbewakers ertussen waren gesprongen, smeed Augustin een stapel dossiers op de grond en ging daarna een krant zitten lezen". Het Parool was ook van mening dat de tweede dag van het proces "emotioneel was verlopen". In het zeer uitgebreide artikel wordt via de advocaat Croissant verwezen naar de bevindingen van een Nederlandse groep, die na een onderzoek tot de conclusie kwam dat "Augustin in voorarrest werd gehouden onder omstandigheden waaraan een mens niet behoort te worden blootgesteld". Dan volgt er een letterlijke weergave van het "juridisch steekspel" tussen de gevangenisdirecteur Bauer en Croissant. Door de vraagstelling van Croissant wordt de mishandeling in de gevangenis duidelijk aan het licht gebracht. Het Vrije Volk vindt de vraagstelling van de advocaten "gezeur". "Augustin hanteert het wapen van geruisloos protest (zitten blijven) maar nu ook geweld (dossiers wegvegen)". Het Algemeen Dagblad brengt over de tweede dag een nogal oppervlakkig verslag van Wim Hoffmann. Dat oppervlakkige blijkt onder meer uit zinnen als: "Nu is er geen touw meer aan vast te knopen". Het AD kopt het artikel met "Augustin vliegt advocaat aan". De Emmer Courant, waarvoor Wim Hoffmann ook correspondent is, drukt dezelfde tekst af, maar met de iets neutralere kop: "Augustin bijt van zich af". Schrijvend zijn de tegenstellingen als we de verslagen van de tweede dag van respectievelijk De Waarheid en De Telegraaf naast elkaar leggen. De Waarheid legt in de kop de nadruk op de verklaringen van gevangenisdirecteur Bauer: "Gevangenisdirecteur geeft marteling Augustin toe". De Telegraaf wil hier niets van weten en haalt een gemakkelijke voetbalterm aan om het gedrag van Augustin te schetsen: "Bijna rode kaart voor Ronald Augustin". Nog enkele citaten uit het Waarheid verslag: "Augustin maakt slechts deel uit van een groots opgezette intimidatiecampagne door justitie en politie. Op alle mogelijke manieren probeert de rechtbank de aangrijpende betogen van de advocaten te bagataliseren en zelfs onmogelijk te maken". De Telegraaf over de hongerstaking: "Deze hongerstaking, waaraan een der extreem-linkse terroristen, Holger Meins, te gronde ging, vond plaats om de zg. 'isolatie-martelingen' te doorbreken, waaraan de volgelingen van vuurrode Ulrike zouden zijn onderworpen". Het verweer van de advocaten doet Koch af met "aantijgingen". Hij gaat niet in op de Lex Baader Meinhof als hij schrijft dat "volgens de wet het proces ook zonder de aanwezigheid van de verdachte kan plaatsvinden" Hij noemt Bauer "geen sterke getuige". Misleidende berichtgeving dus.

Lieverdje

Na drie procesdagen "vol incidenten" wordt eindelijk de aanklacht ingediend: steunen van een criminele vereniging (de RAF), passen- vervalsing, het voorbereiden van de bevrijding van gevangenen en poging tot moord. Intussen is de Nederlandse jurist Bakker Schut aan het gezelschap advocaten toegevoegd, omdat een der advocaten die het vertrouwen van Augustin wel heeft ziek is. Volgens Bakker Schut is de aanklacht poging tot moord niet haalbaar. Het kan volgens hem hoogstens "dreiging met geweld" zijn. De Twentse Courant neemt dit in haar kop over: "Poging tot moord in zaak Augus-

tin onbewijsbaar". Verder weer een beschrijving van het gedrag van Ronald. "Augustin bleef staan, slungelachtig, de handen in de broekzakken, waarbij hij demonstratief de zaal in ogenschouw nam en met zijn advocaten sprak". De Gelderlander meent dat de officier van justitie naast de bekende aanklacht "ook nog een groot aantal details kon toevoegen, die de strafbare handelingen op overtuigende wijze aantonen". Onder het kopje "Anarchisme" vraagt Nijdas zich in dezelfde Gelderlander af: "Ik begrijp niet dat de Nederlandse pers naar mijn smaak een kwalitatief minderwaardige belangstelling toont voor die jongeman (het lieverdje Augustin), die voortdurend in hongerstaking ging en die men kunstmatige voeding moest toedienen. Wat zouden wij ervan vinden als een Duits lieverdje, lid van een anarchistengroep, zich in ons land in hoge mate zou misdragen? Of wanneer de Duitse pers de correctheid van de Nederlandse justitie in twijfel zou trekken?". In het Parool geeft Hieke Jippes opnieuw een vrij volledig verslag, waarin getuigenverklaringen van onder meer Horst Fabian (douane-beambte in de trein) zijn opgenomen, gesproken wordt over de tas en de portefeuille van Ronald die tijdens het vooronderzoek zijn zoekgeraakt en over dr. Hartung die tijdens het voorlezen van de verklaring door Ronald ("een zeer ingewikkelde") voortdurend een krant had zitten lezen ("en dan nog wel een rechtse"). "Hoe kan hij zo indrukken opdoen?", vraagt Hieke zich samen met de verdedigers af.

In het Algemeen Dagblad maakt Wim Hoffmann van de getuigenverklaring van Horst Fabian een keukenmeidenroman. "24 juli 1973, omstreeks half acht 's avonds. De sneltrein D 239 Amsterdam-Hamburg rijdt tussen Hengelo en Bentheim ter hoogte van de Nederlandse grens. Op de raamplaatsen in de coupé zitten twee vrouwen. Aan de gangkant zit alleen een jongeman met naast zich een reistas. Fabian schuift de coupédeur open: 'Pascontrole. En hebt u niets aan te geven?' De jongeman doet wat zenuwachtig. Hij laat een Westduitse pas zien: Johann Zischler uit Langenltheim. 'Kunt u uw tas even openmaken?'. Augustin grijpt in de tas. Plotseling kijkt de (ongewapende) politieman in de loop van een pistool. Fabian slaat de hand weg. Vechten. De vrouwen bij het raam gillen. Een tweede politieman schiet toe. Augustin wordt overweldigd en bij gebrek aan wat anders geboeid met Fabians stropdas. Een Nederlandse marechaussee bekijkt het wapen en zegt: "Hé, dat is ons type dienstpistool". Daarna kwalificeert Hoffmann zijn eigen verhaal. "De politieman Fabian kan zich niet alles meer precies herinneren".

Tegenstrijdig

Ook het Parool blijft erbij dat de getuige "onzeker" was. In het artikel wordt de nadruk gelegd op de tegenstrijdige getuigenverklaringen, dat kwam volgens Fabian "omdat een en ander zich al zo lang geleden had afgespeeld". Eén der getuigen, Schmerler, dacht bij het zien van de korte confrontatie tussen Augustin en Fabian dat "er een smokkelaar in de trein zat". "We zijn er toen hard naartoe gelopen. En wat was hem opgevallen? De arrestant was nogal bleek. Vrij slome antwoorden van een zwakke getuige, die bovendien

nogal eenvoudig te beïnvloeden bleek". Het Algemeen Dagblad dat het voor de verandering weer eens heeft over de Baader-Meinhof bende, geeft via de arts Hartung een schimpscheut aan de advocaten. "Ik ben genoeg belasterd en vervolgd in de Hitlertijd. Nu voel ik mij niet meer opgewassen tegen dit soort aanvallen van de advocaten". Over de zwakke getuigenverklaringen van de douanebeambten heeft Hoffmann zijn eigen interpretatie: "De advocaten boren naar ongerijmdheden tussen getuigenverklaringen van toen en nu. Daarbij blijken wel misverstanden en vervagen van herinnering, maar geen werkelijke verdraaiing van feiten". Het Algemeen Dagblad heeft ook een interview met de advocaat Bakker Schut. Uit de vraagstelling echter blijkt een sterke vooringenomenheid. "Vindt u tijdbommen geschikt als middel voor de politiek? Waarom heeft de RAF zo weinig van zijn politieke denkbeelden laten blijken? Vindt de RAF bijvoorbeeld de Sowjet Unie een betere samenleving dan de onze?". Vooral met de laatste vraag wordt geappelleerd aan de vervlogen koude oorlogsgedachte - de roden - de russen - het communistische gevaar.

Tijdens een gesprek in Avro's Televizier tussen "deskundigen" geeft Prof. mr. W.F. van Hattum, oud vice-president van de Haagse rechtbank, zijn denkbeelden weer over hoe "die terroristen" aangepakt zouden moeten worden. Vraag: "Als de terrorist zich buiten de wet stelt, niet meer in aanmerking komt voor strafoplegging en het met het oog op gewelddadige bevrijdingsacties te riskant is hem op te sluiten.....". Van Hattum: "Dan moeten we hem dood maken. Dat is echt het enige dat overblijft. Niet zonder vorm van proces, ook voor behandeling door een soort krijgsraad te velde voel ik niets. Mijn gedachten gaan in de richting van een tribunaal. Zo'n behandeling kan kort zijn. (...) De daders zijn bekend en hun motieven eveneens. Zij moeten wel rechtsbijstand krijgen en hun positie dient omkleed te zijn met de normale waarborgen voor de verdachte". Van Hattum voelt blijkbaar wel voor een zg. fair proces, waarbij de straf bijvoorbeeld al vast staat. De Volkskrant heeft "twijfels" over de aanklacht. Jan Luyten gaat voornamelijk in op de moeilijk te bewijzen aanklacht "poging tot moord". Uit de mond van een van de twee meisjes, die zich ten tijde van de arrestatie in de coupé bevonden, tekent hij op: "Ik had de indruk dat beiden (Fabian en Augustin) aarzelden, dat beiden een moment niet wisten wat ze moesten doen". Naarmate het proces langer duurt bestaat er bij de dagbladen een neiging tot afhaken. Het duurt wat te lang, de moeheid neemt toe. Dat is ook terug te vinden in de berichtgeving. Bijna alle kranten nemen de telex-berichten over met alle gevolgen van dien. De Volkskrant kopt met "Augustin mag niet meer in de rechtszaal", hetgeen (nog) niet waar is. Hij wordt voor de rest van de maand uitgesloten. Van de telex wordt eveneens het accent dat ligt op de uitsluiting, het binnendragen en de incidenten overgenomen. Het ANP hecht ook grote waarde aan de verklaringen van politie-functionarissen. "De technische dienst van de politie onderzocht het huis van Augustin zorgvuldig en stelde vast dat de bewoners alle sporen zo zorgvuldig mogelijk hadden uitgewist. Men vond alleen enkele vingerafdrukken, waar de politie overigens niet mee uit de voeten kon. (...) Hoewel het niet te bewijzen valt, bestaat bij het openbaar ministerie de indruk dat Ronald Augustin in het huis al sinds 1971

bezig was met het vervalsen van documenten voor de Baader-Meinhof groepering". Alleen op indrukken wordt iemand al aangeklaagd. Opvallend was dat bij het Parool de tendens van de van de telex overgenomen berichten iets negatiever was dan die van de artikelen van de verslaggeefster zelf. De ANP-passage dat er niets te bewijzen valt, is niet opgenomen in het Parool-bericht. Hierdoor wordt de suggestie gewekt dat het wel zo is.

Geestelijke terrorist

De Volkskrant legt zich toe op de debatten in de Bondsrepubliek over de staatsverdediging "tegen de anarchisten". Ook het NRC bericht over de debatten in de Bondsdag: "Debat eindigt in laaiend conflict". "De emoties laaiden zo hoog op dat de CDU/CSU-fractie na een aanval van de SPD-fraktieleider Herbert Wehner de zaal verliet. Wehner had CSU-leider Franz Josef Strauss onder meer voor een "geestelijke terrorist" uitgescholden".

Op 11 april wordt de eis bekend: "Negen jaar geëist tegen Augustin". De Volkskrant brengt een artikel dat ongeveer zes keer zo groot is als de ongeveer honderd woorden die de Telegraaf van de telex heeft overgenomen. Jan Luyten voegt de officier van justitie Hunger herhaaldelijk sprekend in. Over het niet bekend zijn van Augustin met de bevrijdingsakties, zegt de officier: "Men moet ervan uitgaan dat Augustin in grote trekken ervaren moet hebben wat er ging gebeuren. Mogelijk kende hij niet alle details, maar dat is ook niet nodig voor een veroordeling". Luyten vervolgt: "Om het grote gevaar van de Beweging van de Tweede Juni te schilderen en om duidelijk te maken dat dit een criminele vereniging is wees de officier van justitie op de moord op Von Drenckmann en de ontvoering van Peter Lorenz". Daarna ontkracht Jan Luyten het requisitoir zelf door toe te voegen: "Op het moment dat deze misdaden werden gepleegd zat Augustin allang in voorarrest". Jan Luyten laat Hunger zijn betoog nog even vervolgen: "Toch zijn er voor Augustin geen verzachtende omstandigheden omdat hij vasthoudt aan zijn dwaalleer, dat de maatschappij met behulp van de stads-guerilla omvergeworpen moet worden. Ook is tijdens het proces gebleken dat Augustin een anarchist is gebleven. Voor hem is ook geen reclassering mogelijk. Zijn houding tegenover de maatschappij is onherstelbaar. Daarbij is Augustin in een rol geraakt waartegen hij niet opgewassen is. Hij is in een kostuum van een anarchist gekropen dat veel te groot voor hem is. Hij was voor de andere anarchisten een bruikbare marionet. En als men de schminck van zijn gezicht haalt, dan blijft er niets anders over dan een gemene misdadiger".

Wim Hoffmann bespeelt in het Algemeen Dagblad de vooringenomenheid van het volk: "Augustin wordt de paspoortvervalser van de Baader Meinhof groep en de Beweging van de Tweede Juni en tevens een soort verbindingsman tussen deze benden. In een soort schuilhoek van Augustin houden beide terreurgroepen krijgsraad om twee meisjes uit de gevangenis te bevrijden. Weliswaar hebben de advocaten gesuggereerd....., maar de getuigeverklaring bewijst.....".

Op 21 april drukt de Rode Tribune een interview af met Bakker Schut. Opvallend is in de inleiding een heel andere woordkeus, waardoor de teneur van het artikel geheel verschilt van de meeste

artikelen in de burgerlijke pers. Een citaat uit de inleiding: "Augustin liet zich overmeesteren in de trein. Hij wordt beschuldigd van het lidmaatschap van een verboden vereniging". In het interview, waarin Bakker Schut Blaser een "pottেকijker" noemt, ziet Bakker Schut de Duitse tendensen ook in Nederland. "De verdedigers worden op één hoop geveegd met de RAF. Hierdoor worden de verdedigers zonder meer gecriminaliseerd, waardoor ze hun verdediging weer niet goed kunnen voeren. De situatie in Nederland verschilt niet fundamenteel".

Op 17 april gaat Jan Luyten van de Volkskrant in op het verschil in pleidooi tussen dat van de advocaat Blaser en van de andere advocaten. "Dat is de politieke kant van de zaak. Volgens Blaser hoeft de rechtbank zich niet bezig te houden met de politieke motieven van Augustin. Volgens de andere advocaten moet de rechtbank dat juist wel doen, omdat ze anders nooit tot een rechtvaardig oordeel kan komen. Blaser ziet in Augustin een aardige jongen die het slachtoffer is geworden van het Westduitse anarchistische milieu, die hardnekkig vasthoudt aan zijn politieke denkbeelden, omdat hij in de gevangenis niemand ontmoet die hem tot andere gedachten brengt. Voor de andere advocaten is Augustin een politieke gevangene die bewust voor de revolutie heeft gekozen". In het Parool weet Hieke Jippes nog een verschil tussen de advocaten naar voren te brengen: "Blaser achtte bewezen dat Augustin passen vervalst had". De meeste dagbladen nemen in hun kop een fragment uit het pleidooi mee. Het Vrije Volk: "Augustin proces is strijdig met de rechten van de mens". De Gooi en Eemlander: "Verdediging: Bewijs tegen Augustin niet geleverd".

Een citaat uit het pleidooi van Blaser in het Dagblad Kennemerland: "Augustin is een jongen die door gebrek aan opvoeding, opleiding en informatiemogelijkheden verstrikt is geraakt in politieke waanvoorstellingen. Een jongeman die in de Westduitse sfeer van verregaande tolerantie en vergoeliking helaas nooit de gelegenheid heeft gehad zijn subjectieve inzichten aan andere waarheden te toetsen".

Anarchisme

In de Volkskrant komen enkele ingezonden brieven naar aanleiding van het te pas en te onpas hanteren van de term anarchisme, ook door Jan Luyten zelf. "De verwarring rond het begrip anarchisme wordt met de dag groter. Onder anarchisme moet verstaan worden een maatschappijvisie, waarbij de waardigheid en de macht van het individu vooropstaat. Anarchisme heeft iets te maken met decentralisatie, buurtcomité's, buitenparlementaire acties, provo, kabouter en anti-autoritaire houding". Een andere brief: "Wat mij de laatste tijd opvalt in de berichtgeving van de Volkskrant over de RAF en de Beweging van de Tweede Juni en het proces tegen Augustin is dat u deze mensen onveranderlijk aanduidt met 'anarchisten'. In uw krant heeft Ferd. Rondagh uiteengezet dat zij die naam niet verdienen. Bovendien hebben zij - in antwoord op de vraag of zij zich anarchisten of marxisten noemen - duidelijk marxisten genoemd. Waarom dan toch doorgaan met het gebruik van de term 'anarchistisch' terrorisme?"

Op 19 april meldt het ANP het oprichten van het "Medisch-juridisch comité politieke gevangenen". "Linkse advocaat wordt tot zwijgen gebracht", zo brengt de Volkskrant het nieuws en gaat daarbij vooral in op de uitsluiting van Croissant als verdediger van Andreas Baader. Trouw neemt het hele telex-bericht over onder de kop: "Comité komt op tegen aantasting rechten politieke gevangenen".

Op 23 april bericht het Duitse persbureau DPA: "Op het proces in Stuttgart zal de harde kern van de opgerolde anarchistische beweging terecht staan. De uitsluiting was aanbevolen omdat Croissant sterk de indruk had gevestigd ten aanzien van Baader en de zijnen bevooroordeeld te zijn". Ook Jan Luyten gaat in op het uitsluitingsproces tegen Croissant en schetst de omstandigheden waardoor en waaronder het gevoerd is.

Het vonnis tegen Augustin wordt op 24 april uitgesproken. De persbureau's geven een overzicht van de hele procesgang en verkondigen kwistig onwaarheden. Het DPA heeft het over "het te lijf" gaan door Augustin, het ANP "Augustin had de procesgang verstoord door voortdurend op de vuist te gaan met de advocaat Blaser. Later liet Augustin weten het proces helemaal niet meer te willen volgen.

(...) Augustin heeft voortdurend geprobeerd er een 'show' van te maken door te gaan vechten met de verdediger en zich regelmatig aan handen en voeten de zaal in en uit te laten sleuren".

Door bij voortduring het accent te leggen op de incidenten worden ze als vanzelfsprekend aangedikt tot iets dat helemaal niet gebeurd is. Het Parool: "Geen killer maar een kleine dwaas". Volgens de rechtbank zou Augustin gemakkelijk beïnvloedbaar zijn. "Politiek radicaal met een minachting voor de rechtsverhoudingen en een voorstander van een gewelddadige revolutie". Bijna alle dagbladen melden de zes jaar met aftrek, sommigen met de toevoeging "voor meeloper" (AD) of "klein warhoofd" (Dagblad Kennemerland).

Op 25 april meldt de telex van het ANP: "Medisch-juridisch comité: Vonnis augustin politiek". "Het vonnis is de onvermijdelijke afsluiting van een politiek strafproces waarin mensenrechten, gegarandeerd door het Verdrag van Rome, en elementaire beginselen van het strafrecht zijn geschonden. Opvallend was dat Augustin onder andere is veroordeeld wegens ondersteuning van een criminele vereniging (de Beweging van de Tweede Juni), hoewel hij daarvoor niet was aangeklaagd, terwijl de enige getuige op dit punt heeft ontkend dat Augustin wist dat hij met de Beweging van de Tweede Juni te maken had". Onder meer de Volkskrant en de Gooi en Eemlander namen het bericht uitgebreid over.

In het NRC gebeurde het anders onder de kop "Hoe in Nederland terreur wordt aangemoedigd". In het artikel meent Van der Zee dat "de Baader-Meinhof groep en aanverwante organisaties uit zeer gevaarlijke terroristen bestaan". Waarom Van der Zee dat vindt, maakt hij niet duidelijk. Voorts onderneemt hij aanvallen op de journalistieke aanpak van de Volkskrant en Vrij Nederland, waar het de berichtgeving over de Baader-Meinhof groep betreft. Ook de advocaten Bakker Schut en Croissant en de psychiater Teuns worden flink aangepakt.

Protagonisten

Zelfs de NRC-redacteur mr. F. Kuitenbrouwer vindt dat Van der Zee het nu wat al te bont maakt. Hoewel ook Kuitenbrouwer geen onverdeelde bewondering heeft voor de "protagonisten", Bakker Schut en Teuns, "is dat allesbehalve een reden om, zoals Van der Zee, te vervallen tot de redeneertrant die nu in West-Duitsland zelfs de regering lijkt te hebben besmet. (...) Men moet zich wel erg blind staren op de Duitse angsten om te kunnen suggereren dat de bezorgdheid in Nederland over deze ontwikkeling de links-extremisten buiten de gevangenis aanmoedigt om hun terreur te versterken". Voor Van der Zee was dat nog niet duidelijk genoeg. In zijn antwoord op 3 mei gaat hij nog een stap verder, wat eerst alleen gesuggereerd of vermoed werd, zijn nu feiten geworden. "Terwijl buiten de gevangenis aanverwante organisaties de activiteiten van de Baader-Meinhof groep voortzetten, zaten inmiddels de gevangenen leden van de groep ook niet stil. In en vanuit de gevangenis bereidden zij met behulp van hun advocaten nieuwe acties voor. (...) Daarbij komt dat Bakker Schut duidelijk een sympathisant is van de Baader-Meinhof groep en haar gewelddadige leer. Wanneer het comité tolereert dat deze links-radicalen, meestal modieus georiënteerde advocaat zich opwerpt als zijn voornaamste representant, dan maakt dit comité zich volkomen ongeloofwaardig. Hiermee wekt het de indruk dat het comité bestaat uit Baader-Meinhof sympathisanten, slecht geïnformeerden en goedwillende naïevelingen". Toch blijkt de oprichting van het comité een polariserende werking te hebben.

Verklaart Van der Zee zich zonder meer tegen, er zijn ook bladen die anders reageren. Zo drukt de Gooi en Eemlander een gesprek af van Bert Tigchelaar met een lid van het comité, onder de kop: "Baader-Meinhof groep laat het volk met rust". En verder: "De SPD is door het Amerikaanse kapitaal ingepakt. Ook links in Duitsland zit vast aan de bestaande structuren, heeft zich daarmee verenigd en het behoud van de staat is voor links ook heilig. Ook zij willen de welvaartsstaat, waartegen juist de acties van de RAF gericht zijn, omdat die drijft op het bloed van de Derde Wereld. Het zijn gerichte acties geweest van de RAF, bijvoorbeeld tegen het hoofdkwartier van de Amerikaanse luchtmacht in West-Duitsland en tegen een computercentrum van waaruit de bombardementen op Vietnam werden geleid. Dat is iets heel anders dan de acties tegen het volk gericht. Er zijn geen bommen gelegd op het treinperron en er is geen drinkwater vergiftigd. De Baader-Meinhof groep gaat er van uit dat in de metropool West-Europa de stadsguerilla tactisch moet worden uitgetoetst. De reactie is dan ook duidelijker. Iedereen die de staat op zijn plichten wijst, wordt als bedreiging voor de rechtsorde gezien".

woordenlijst

Bundeskriminalamt	- federale recherche
Staatsschützpolicie	- staatsveiligheidspolitie
Bundesstaatsanwaltschaft	- federaal openbaar ministerie
Socialistisch Anwaltskollektiv	- socialistisch advocaten- collectief
Bundesverfassungsgericht	- constitutionele hof
General Bundesanwalt	- federale procureur generaal bij het openbaar ministerie
Rechtsanwaltskammer	- orde van advocaten
Justizvollzugsanstalt	- huis van bewaring/gevangenis
Ehrengericht	- tuchtcollege van de orde van advocaten
Sondernkommando	- politieke terreur brigade

DEZE BROCHURE IS TOT STAND GEKOMEN MEDE
DOOR DE FINANCIËLE STEUN VAN HET WEEKBLAD

Vrij Nederland

HET BLAD, DAT GELOOFT, DAT VROUWE JUSTITIA
BEST ZICHZELF EENS MEE MAG WEGEN.

bond voor vrijheidsrechten

BULLETIN: inhoud augustus nummer:

▪ Zuid-Molukkers onrecht ▪ Gesol met zigeuners ▪
Enkette psychiatrisch patiënt ▪ Aangifteboek Nieuw-
markt ▪ Minderjarigen: ordeningsoverleg en dossiers
▪ GLTwee ▪ Repressie in Ierland ▪ Medisch Juridisch
komitee politieke gevangenen en persverklaringen

Te verkrijgen door f3,- te storten op postgiro
344000 van de BVV, postbus 10671, Amsterdam

SYMBIOSE

een nieuwe radio- en televisieomroep

platform voor minderheden, hun organisaties en
aktiegroepen

Symbiose heeft geld nodig: voor betere programma's,
het verstrekken van meer achtergrondinformatie en
de opbouw van vereniging en buro.

STEUNT SYMBIOSE NU, wordt nu kontribuant vanaf f10,-
per jaar

Giro 144 144

postbus 410, Utrecht

Oprichtingsverklaring Medisch-Juridisch Comité Politieke
Gevangenen.

Wij, Nederlandse artsen en juristen, in vergadering bijeen op
19 april 1975 te Utrecht in het Jaarbeurs Congrescentrum

hebben geconstateerd dat:

- in toenemende mate door overheden en justitie in Europa restrictieve maatregelen worden toegepast op mensen en groeperingen die zich inzetten voor de strijd tegen onderdrukking en imperialisme in eigen land of elders vanuit hun politieke overtuiging, waarbij speciale wetten worden gecreëerd welke de overheid en de justitie een verregaande machtspositie verlenen t.o.v. verdachten en hun verdedigers, terwijl rechtbanken steeds minder beantwoorden aan elementaire eisen van onafhankelijkheid en onpartijdigheid,
- politieke gevangenen, in strijd met wetten, verdragen en algemeen erkende rechtsbeginselen, worden blootgesteld aan zeer speciale behandelingen op het terrein van de vervolging, de berechting en de detinering, waarbij welbewust maatregelen worden toegepast welke het risico in zich dragen dat daardoor de identiteit en overtuiging bij mensen gebroken wordt door langdurige isolatie en sensorische deprivatie.

zijn van mening dat:

- daadwerkelijke steun is vereist aan politieke gevangenen en aan de artsen en juristen, wie het onmogelijk gemaakt wordt om behoorlijke medische en juridische bijstand te verlenen,
- stelling moet worden genomen tegen misbruik van medische macht en justitiële bevoegdheden die een schending opleveren van nationale wetgeving, internationale verdragen en algemeen erkende rechtsbeginselen.

verklaren over te gaan tot oprichting van een vereniging onder de naam:

Medisch-Juridisch Comité Politieke Gevangenen

dat zich o.m. bezig houdt met:

- het verzamelen en verspreiden van informatie
- het reageren op en stelling nemen terzake van gebeurtenissen, situaties en beleidsvoering door overheden of justitie t.a.v. politieke gevangenen
- het onderzoeken en kritisch begeleiden van detentiesituaties
- het sturen van waarnemers naar processen
- het verwerven van fondsen om politieke gevangenen in het buitenland bij te staan of bijstand mogelijk te maken. In dat kader valt ook de financiering van internationale congressen, persconferenties, informatieverbreiding, etc.

Uitgave van: Medisch-Juridisch Comité Politieke Gevangenen
Postbus 14056, Utrecht
Postgiro 3416201

Samengesteld door: Rudi van Meurs